

**R. P. Georgii De Rhodes Avenionensis, È Societate Iesv,
Philosophia Peripatetica, Ad Veram Aristotelis Mentem**

Rhodes, Georges de

Lvgdvni, 1671

IV. De concursu Dei cum causis secundis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95638](#)

pendere potest essentialiter à pluribus agentibus, quorum uno sublato auferatur actio totalis. Ad argumentum ergo distinguuntur antecedens: actio penderet essentialiter ab agente, uno vel pluribus, concedo; penderet essentialiter ab uno agente, nego. Quod additur, non posse actionem eandem respicere plura principia specie diuersa, falsum est, cùm possit una cognitio terminari ad obiecta diuersa.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò contra conclusionem posteriorem. Hac ratio præcisè sumpta, per quam forma fit, est in subiecto: ergo per illam actionem forma fit in subiecto.

Resp. ex dictis de unione, distinguendo consequentiam: ergo per illam actionem forma fit in subiecto formaliter, nego; concomitantem, concedo: nam quamvis actio illa præcisè sumpta sit fieri forma, non est tamen formaliter fieri eius in subiecto.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Esse formæ accidentalis est in esse subiecto: ergo eius fieri est fieri in subiecto. Deinde omnis forma, qua penderet à subiecto, non fit etiam quoad entitatem suam sine concursu subiecti: sed subiectum concurrit tantum ad formam propte inexistente: ergo forma non fit nisi per actionem, qua fit in subiecto.

Instans.

Resp. distinguendo primum antecedens; esse formæ accidentalis est inesse per concomitantiam, concedo; per essentialiæ identitatem, nego: dum enim accipit esse concomitantem, accipit inesse subiecto. Similiter omnis forma, qua penderet à subiecto, non fit sine concursu subiecti concomitante, concedo; sine concursu subiecti formaliter concurrentis per eandem actionem, qua forma fit, nego.

In statib. Actio illa, qua fit entitas formæ formaliter, est eductio; non enim est creatio: ergo formaliter est fieri formæ in subiecto.

Respondeo distinguendo antecedens: actio illa præcisè sumpta est eductio, si eductio sumatur ad eam prout significat productionem formæ, & productionem uniorum, nego; si sumatur inadæquatè, concedo: eductio enim includit duas actiones, alteram quâ fit forma, alteram quâ fit unio. Itaque actio illa præcisè sumpta non est quidem creatio, quia essentialiter exigit concomitantiam actionis quâ producatur unio cum subiecto; sed est eductio sumpta inadæquatè.

QVÆSTIO IV.

De concursu Dei cum causis secundis.

Quām sit mirabilis concursus Dei.

Dixi hactenus de causis secundis efficientibus, sequitur nunc ut agam de necessaria illis assistentia cause prima, prouidentia nimirum diuinæ opus mirabile cooperatio eius est cum omnibus causis creatis, quas operando sic sequitur ut præcedat, sic præcedit ut totus cum illis, & post illas sit. Eorum videlicet actus etiam malos adiuvat, & malitiam eorum damnat; nec peccata facit dum peccantibus assilit, malitiam separans à seipso, & in ipso peccati regno trophæum erigit sanctitatis suæ, vt vnde homo peccans seipsum inquinat, splendorem hinc nouum Dei puritas acquirat, peccatis ipsiis cooperans absque ullo peccato. De hac igitur tam perenni, tam secreta, & tam mirabili Dei operatio triplex est controversia: primum, an sit, siue il-

A lius existentia, & necessitas: secundò, quid sit diuinus ille concursus cum causis secundis: tertio, quomodo coniungantur causa prima & causa secunda ad operandum, vtrum scilicet causa prima secundam determinet, an verò ab ea determinetur.

SECTIO I.

Existentia concursus diuini cum causis secundis.

Non queritur primum h̄c, vtrum Deus concurredat mediata ad omnes actiones creatas, conservando scilicet eorum causas; de hac enim necessitate concursus conservatiui dicetur in sequente tractatu: nunc satis sit dixisse cum Trismegisto cap. 1. Pimandri, *Si à quodam opere influxum suum ille subiuxerit, deficiente vita in mortem currunt uiuera.*

Nec queritur secundò, vtrum Deus mediata Prima produxit cum causis, eo quod ab initio causas illas produxit, à quibus ita posteriores producuntur; nam hoc est etiam compertissimum, & sapienter ibidem assertum Trismegistus, *Quod in Deo, & à Deo omnia.*

Neque tertio queritur, vtrum ad actus supernaturales immediata concurrat Deus adiuuando potentiam de se impotenter ad tales actus; hoc enim contra Pelagianam heres reuelat cum vniuerso Fidelium etetru pronunciaret Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio. *Ipsæ uelut in operatur incipientes, qui voluntibus cooperatur persiciens.*

Queritur ergo tantum, vtrum ad actus supernaturales immediata concurrat Deus adiuuando potentiam de se impotenter ad tales actus; hoc enim contra Pelagianam heres reuelat cum vniuerso Fidelium etetru pronunciaret Augustinus lib. de gratia & libero arbitrio. *Ipsæ uelut in operatur incipientes, qui voluntibus cooperatur persiciens.*

Dicitur ergo tantum, vtrum causa omnis status controversia.

Vtrum Deus de facto concurrat cum omnibus causis secundis.

Dico primum, Deum ita immediata concurrere Conclusio. cum omnibus causis creatis, vt nulla creatura earum, qua sunt, possit quidquam sola operari. Ita omnes Philosophi, & Theologi, tum Christiani, tum Ethnici; quibus temerarie omnino pugnante Durandus & Aureolus, absolutè negantes necessitatem concursus diuini; & nuperus scriptor, negans eius necessitatem ad actum liberum. Certè S.Thomas lib. 3. *contra Genes.* cap. 89. damnat Origenem, quod negauerit hunc concursum, & dicit id euidenter esse contra Scripturas.

Prima ergo probatio petitur ex multiplici Scripturorum authoritate. Actorum 17. *In ipso vivimus, testimoniam mouemur, & sumus:* & ibidem, *Dans omnibus vi- tian, inspirationem, & omnia.* Isaiae 6. *Omnia opera nostra operatus es nobis Domine.* Job 10. *Mans tua, Domine, fecerant me, & plasmaverunt me to-tum.* Psalmo 141. *Qui operit calum nubibus, & parat terra pluiani.* Ioan. 5. *Pater natus usque modo operatur, & ego operor.* Ad Corinth. 12. *Operatur omnia*

Quæst. IV. Sect. I. de Concurso diuino. 155

omnia in omnibus. Quas omnes Spiritus sancti voces eo modo necesse est intelligere, quo eas explicant communiter Sancti Patres. De diuino autem concurso eas interpretantur Augustinus lib. 5. de Genesi ad litteram, c. 20. & lib. 4. c. p. 12. epist. 140. ad Confessionem, quæst. 2. Cyrill. lib. 1. in Ioan. cap. 5. & lib. 2. cap. 133. Chrysostom. homilia 37. in Ioannem, & 38. in Acta, & alij communiter.

Sancti Paues. Secundò idem evincit authoritas Sanctorum Patrum, quorum nullus Durando faveret: dicam enim de Origene §. 3. Diuinum autem concursum numerant inter opera prouidentia, sicut creationem, & conseruationem, præter citatos Patres, Augustinum, Cyrillum, & Chrysostomum S. Anselmus lib. de concordia, cap. 7. & 24. lib. de casu diaboli, cap. 20. Gregor. lib. 16. Moral. cap. 18. Irenæus lib. 1. cap. 23. Epiphanius hæresi 26. Tertullianus lib. de prescriptionib. cap. 46. Deinde contraria sententiam partem esse afferunt erroris Pelagiani, v. g. Hieronymus epistola contra Ctesiphontem, & lib. 1. contra Pelagianos. Qui hac dicit (inquit) quâ non excedit blasphemia, quâ non superat venia hereticorum. Augustinus epist. 106. & lib. de gratia Christi, cap. 4. Paulus Orosius in apologia pro libertate.

Theologi. Tertiò, præter hunc Scripturæ, Parrumque confusum Theologi omnes & Philosophi, præfertim Christiani, sententiam Durandi damnant, primò enim pronunciant illam hereticam esse, Albertus in secundum distinct. 35. art. 7. Gregorius in secundum dist. 34. quæst. unica, art. 3. Gabriel, Petrus de Alliaco, Capreolus, Tostatus, Olkot, Valentia. Secundò erroneam vocant S. Thomas in secundum dist. 37. quæst. 2. art. 2. Egidius Romanus, Argentinus, Braudinus, Carthusianus, Franciscus à Christo, Bellarminus, Salas, Azor, Valquez prima parte disp. 99. cap. 2. Suarez disp. 22. metaphysica, sect. 1. num. 7. & lib. 1. de concurso Dei, cap. 4. Ruiz de voluntate Dei disp. 39. num. 11. Denique impiam, falsam, periculosam dicunt Lefsius lib. 1. de attributis, cap. 3. num. 8. Peterius, Toletus, Pefantius, Pennorus, Trigosis, Bonaventura. Contra quam communem Doctorum omnium vocem quisquis audiat dicere, certe ille omnium voce damnandus est.

Ethnici Phil. lophi. Quartò idem etiam sensere Ethnici Philosophi, vt testatur Cyrill. lib. 2. contra Italianum; sic enim v. g. Orpheus cecinit, apud Eusebium lib. 13. preparationis, cap. 7. cùm dixit, *Virtutes diuinæ esse in rebus diffusis.* Denique ipsum in rebus penetratum, esse illud quod eas format, Trismegistus in Aslepius & Pinandro, Plato in Timæo, & lib. 4. de legibus. Aristoteles sanè clarissime loquitur est secundo Metaph. textu 4. & lib. 12. cap. 7. lib. de causis propria. 1. & 2. de caeli, textu 100.

Prima ratio. Altera probatur perit ex ratione naturali, multas enim afferunt Gregorius in secundum distinct. 34. quæst. unica, art. 3. Bassolis eadem distinct. quæst. unica, art. 2. Suarez disp. 22. sect. 1. Prima sit, quia Deo supremo Domino tribuendum necessariò est supremum & perfectissimum dominium, quod concipi animo potest in tis omnes creatas; rebus autem creatis summa subiectio, & dependentia; atqui maius & perfectius Dei dominium erit in creaturas, & maior creaturarum à Deo dependencia, si nihil illæ operari possint sine Deo cooperante; ergo nihil est creatum, quod sine Deo concurrente possit operari. Probatur minor, quia pendere in conseruari, & in operari, maius est quâ pendere solum in conseruari: ergo Dei dominium est perfectius, & creaturæ subiectio ma-

A ior, si pendeat à Deo in operari. Similiter pendere à Deo tum mediare, tum immediatè, maius est quâ pendere solum mediare: sed si Deus non concurrat ad actus quoslibet creatos, & ad actionem, illi effectus, & actio non pendebunt à Deo nisi mediatae: ergo non summè pendebunt.

Confirmatur, quia non alio magis argumento probatur necessitas diuinæ conseruationis, nisi quia summum Dei dominium exigit ut creaturæ omnes summè à Deo pendeant: ergo eodem argumento probatur necessitas diuinæ cooperationis, alioquin actio & effectus quamplurimi nunquam penderent à Deo si tollatur concursum Dei: v.g. lumen, species intentionales, actus vitales, quia illa pendent semper actu à suis causis creatis.

Neque dicas cum quibusdam recentioribus, æquale futurum esse Dei dominium, si creaturæ non pendent quidem à Deo cooperante, sed pendant à Dei permissione tanquam à conditione si ne qua non possint operari.

Hoc enim absurdum esse postea demonstrabitur, nunc breuiter insto, quia dici eodem modo posset, quod summum Dei dominium non exigit ut creatura in conseruari pendeat à Deo ut causa; sed fati est si pendeat à Dei permissione, tanquam à conditione: istud secundum absurdum est: ergo & primum. Deinde dependere à Deo tanquam à causa, maius est quâ pendere ab eo ut conditio; conditio enim non influit, nec ab ea pendere dicitur effectus: sed creatura pendet à Deo summo modo: ergo pendet ab eo ut causa.

Secunda ratio est, quia non minus certum est, secunda quod Deus cooperatur cum causis secundis, quâ ratio. quod illæ conseruantur immediate à Deo: sed est omnino certum, quod Deus conseruet causas secundas: ergo est etiam omnino certum, quod Deus eu m causis secundis cooperetur. Minor prohibetur suo loco tanquam catholicum dogma, pronuntiationum ab Apostolo Hebreorum primo: *Portans omnia verbo virtutis sua.* Minor probatur. Ens creatum non est minus ens per participationem in suo fieri, quâ in suo conseruari; sicut enim se habet res ad esse, sic se habet ad fieri: sed ens creatum ideo pendet à Deo in suo conseruari, quia est ens per participationem: ergo debet etiam necessariò pendere à Deo in suo fieri, quia est æquæ tunc ens per participationem. Maior probatur, quia res postquam existit, non est magis ens per participationem, quâ quando fiebat: ergo non est magis ens per participationem in suo esse, quâ in suo fieri: ergo æquæ pendet in fieri ac in esse.

D Respondeat Durandus, effectum in suo fieri pendere à sola causa secunda; in conseruari autem causis. Durandi. pendere solum à causa prima, quia debet pendere ab aliqua causa; non potest autem pendere in conseruari à causa secunda: necesse igitur est, ut conserueretur à causa prima.

Sed contrà, si enim ignis productus in suo fieri non est dependens à Deo, nulla ratione potest evinci esse necesse, vt desinente actione cause secundæ, debeat ignis conseruari ab aliqua causa; cur enim ubi semel productus est, non potest perseverare in illo esse, quod primum accepit? tota si quidem ratio, cur ens creatum egeat conseruatione, est quia debet semper pendere à Deo: ergo etiam in primo suo fieri pendere debet à Deo. Deinde sequitur, vt nuper notabam, multa entia non pendere à Deo, atque ita non esse vlo modo entia per participationem à Deo: lumen v.g. quod conseruat semper à sua causa secunda, & actio; non est enim maior ratio cur effectus esse debeat ens per participatio-

156 Philosophiæ Peripat: Lib.II. Disp.II.

participationem à Deo, quām actio: sed nulla prolus actio esset ens per participationem à Deo, si Deus non concurrat cum causis efficientibus.

Tertia ra-
tio.

Tertia ratio est, quia potest Deus impedire actiones causarum secundarum, non destruendo causas illas secundas; nam v.g. ignem impediuit fornacis Babylonicae, ne tres pueros exureret, aut etiam leuitel contristaret; quamvis eodem tempore plures alios consumeret positos extra fornacem: sed si Deus non concurreret cum causis secundis, non posset impedire actiones causarum secundarum contrario carentes, v.g. illuminationem solis, emissionem specierum, actus intellectus, aut voluntatis angelicæ, nisi destruendo ipsas causas. Probatur, quia Deus non potest impedire actiones illas, nisi vel producendo contrarium, quod suppono nullum esse; vel subtrahendo concursum, qui tamen negatur requiri, vel destruendo causam, quod sane absurdum est; nunquid enim impedire Deus poterit ignem ne vrat, solcm ne luceat, angelum ne cognoscat.

Neque satisfacit Hurtadus dicens, actionem hanc causæ secundæ impediri posse à Deo, si impremet causa secundæ ne operetur; sic enim imperium illam ligabit: non satisfacit (inquam) quia imperium Dei omnino immanens, & extrinsecum, nihil omnino in rebus potest mutare nisi per actionem; quomodo enim imperare potest manu vt sit calida, nisi producendo calorem? Hic autem si Deus impedit actionem solis, nulla est actio: ergo solum imperium Dei non potest illam impedire.

Neque respondet probabilius Arriaga, quod hac actio impedita poterit à Deo, quia illa penderit permisiu à Deo; hoc enim supra reiectum est.

Quarta denique ratio est, quia causa secunda est de se indifferens ad individuum effectus & actionis, neque potest se ad illud determinare, sed determinari ad illud à Deo deber: Deus non determinat nisi concurrendo: ergo necessarius omnino est concursus causa prima ad omnes operationes causæ secundæ.

Obiicitur primò. Causæ secundæ principales sunt sufficientes ad totius effectus productionem; si enim causæ sunt viuocæ, sunt æquœ perfectæ; si æquinoctiales sunt perfectiores: ergo non agent auxilio superioris causa ad productionem effectus. Deinde quoties causa dual simul agunt, utraque imperfecta est, & partialis, quod Deo conuenire non potest. Denique causa prima vel agit per causam secundam, & sic non agit immediate; vel non agit per causam secundam, & ita concursus non facit, vt creatura subordinetur Deo in operando, sed tantum vt sit concausa cum Deo. Imò si verum est quod Deus concurrat ad actus cimenes creatos, dicetur Deus latrare cum cane, mugire cum bove, currere, videge, &c.

Resp. negando primam maiorem; nam quamvis causa principales sive sunt perfectiores effectu producendo, non sunt tamen sufficientes vt producant sola: unde propositione hæc, *Causa perfectior sufficientis est ad productionem effectus*, distinguendebet; est sufficiens vt producat cum causa prima, concedo; est sufficiens vt sola producat, nego. Imò absoluè negari potest, quia Angelus est perfectior homine, quem non potest tamen producere. Ad secundum dico, Deum & creaturas non possit dici causas partiales partialitate effectus, quia utraque totum producit effectum; sed posse dici causas partiales partialitate causa, quia neutra totum adhibet influxum sufficientem vt producatur effectus; Deus enim si solus producet effectum, ma-

A iorem adhiberet influxum, quām cū agit cum creatura. Neque sequitur, Deum esse causam imperfectam si causa sit partialis, indigens alterius ope; hoc enim rectè distinguit S. Thomas lib. 3, contra Genes, cap. 70. Causa, quæ alterius ope indiget ex insufficientia virtutis, imperfecta est, concedo; quæ indiget alterius ope ex immensitate bonitatis, imperfecta est, nego. Ex Dei autem bonitate prouenit, quod agat cum causa secunda id quod posset facere solus. Potest tamen secundò dicī, Deum & causam secundam esse causas totales, quia sunt diuersi ordinis. Ad tertium nego causam primam agere per causam secundam, quia causa secunda non est instrumentum, sed causa principalis in suo genere. Deus ergo, & causa secunda simul agunt, ita tamen vt causa secunda subordinetur Deo, quatenus sine Deo non potest agere. Neque sequitur, Deum latrare, currere, videare, quamvis concurrat ad illos actus; quia haec denominaciones non conuenient causis, quæ agunt transeuntem, sed illi solum quæ agit inmanenter, & vitaliter.

B Obiicitur secundò. Si ex eo, quod causa secunda pendaat in conseruari à Deo, sequitur quod pendat etiam in operari, sequitur ergo quod lumen productum à sole penderit ab eo in operari, scilicet pendat in conseruari.

Resp. negando paritatem, nam effectus creati essentialiter pendent in conseruari à Deo, lumen autem non essentialiter penderit à sole in conseruari; id est non sequitur quod pendaat in operari.

C Obiicitur tertio. Si Deus cum creaturis peccantibus concurrit, sequitur, illum non minus causam esse peccati, quām creaturas: quid enim aliud est esse causam peccati, nisi causare actum malum. Et si Deus concurrat cum causis liberis, certè omnem illarum excindet indifferentiam; quia vel eas determinat, & sic libertatem violat; vel non determinat, & sic nihil videt quare agat nunc potius, quām ante, vel post.

Hæc sunt huius loci difficultates primariae, de quibus priusquām agam, videndum est,

§. II.

Vtrum sit possibilis creatura, qua operetur sine Dei concurso.

D Ico secundò, nullam creaturam fieri posse à Concluso Deo, quæ operetur sine immediato concurso negamus. Ita Suarez disp. 22. sect. 1. num. 16. & alij nuper citato Doctores; sed dubij tamen sunt Hurtadus & Arriaga, quibus nulla repugnantia satis persuaderet hoc esse impossibile.

E Ratio tamen est, quia eadem omnino arguenda, quæ probant necessitatem concursum diuini pro causis nunc existentibus, probant etiam pro creaturis possibilibus; nulla enim creatura est possibilis, quæ Dei dominio perfectissimo non subiaceat, quæ non essentialiter pendaat à Deo in conseruari, cuius actionem Deus nequeat impetrare: sed creatura, quæ sine Deo ageret, non subiaceret perfectissimo Dei dominio, non penderet essentialiter à Deo in conseruari, cuius actionem impetrare Deus non posset, nisi eam destruendo: ergo nulla creatura possibilis est, quæ agat sine concurso Dei. Denique nulla creatura est possibilis, quæ non sit ens per participationem; non esset autem ens per participationem ea, quæ operaretur sine concurso Dei, neque illius actio esset ens per participationem: ergo huiusmodi creatura tam implicat, quām creatura, quæ sit ens à se.

Obiicitur

Quarta ra-
tio.

Prima obie-
ctio.

Secunda obie-
ctio.

Tertia obie-
ctio.

Quarta obie-
ctio.

Fifth obie-
ctio.

Sixth obie-
ctio.

Seventh obie-
ctio.

Eighth obie-
ctio.

Ninth obie-
ctio.

Tenth obie-
ctio.

Eleventh obie-
ctio.

Twelfth obie-
ctio.

Thirteenth obie-
ctio.

Fourteenth obie-
ctio.

Fifteenth obie-
ctio.

Sixteenth obie-
ctio.

Seventeenth obie-
ctio.

Eighteenth obie-
ctio.

Nineteenth obie-
ctio.

Twentieth obie-
ctio.

Twenty-first obie-
ctio.

Twenty-second obie-
ctio.

Twenty-third obie-
ctio.

Twenty-fourth obie-
ctio.

Twenty-fifth obie-
ctio.

Twenty-sixth obie-
ctio.

Twenty-seventh obie-
ctio.

Twenty-eighth obie-
ctio.

Twenty-ninth obie-
ctio.

Thirtieth obie-
ctio.

Thirty-first obie-
ctio.

Thirty-second obie-
ctio.

Thirty-third obie-
ctio.

Thirty-fourth obie-
ctio.

Thirty-fifth obie-
ctio.

Thirty-sixth obie-
ctio.

Thirty-seventh obie-
ctio.

Thirty-eighth obie-
ctio.

Thirty-ninth obie-
ctio.

Fortieth obie-
ctio.

Forty-first obie-
ctio.

Forty-second obie-
ctio.

Forty-third obie-
ctio.

Forty-fourth obie-
ctio.

Forty-fifth obie-
ctio.

Forty-sixth obie-
ctio.

Forty-seventh obie-
ctio.

Forty-eighth obie-
ctio.

Forty-ninth obie-
ctio.

Fiftieth obie-
ctio.

Quæst. IV. Sect. I. de Concursu diuino. 157

prima ob-
iectio.

Obiicitur primò. Potest Deus aliquam creaturam suo loco substituere ad eum perfectam, ut iuuet operationes alterius, & suppleat vices causæ primæ; quod probatur primò, quia potest Deus eleuare muscas ad creandum Angelum, quem solus Deus creare potest: ergo potest substituere creaturam, quæ suppleat vices cauæ primæ. Deinde concursus Dei per modum obiecti in ordine ad visionem beatam non minùs est Dei proprius, quam concursus causæ primæ: sed potest produci à Deo species impressa, quæ suppleat Dei vices in ordine ad visionem beatam: ergo potest aliqua creatura supplere Dei vices, & loco eius concurrens cum cauæ seunda, saltem aliqua.

Resp. negando, posse creaturam villam substitui, quæ Dei vice concurrat cum causa secunda. Ad primam probationem negatur paritas, quia eleuatio creature ad agendum supra suas vires non destruit rationem creature, nec dependentiam eius à Deo: agere autem sine concursu Dei destruit rationem creature, & dependentiam eius à Deo. Ad alteram probationem negatur eodem modo paritas; ideo enim concursus Dei per modum obiecti suppleri potest, quia sic non destruitur ratio creature, si aliqua species creata suppleat vices essentiaæ concurrentis ad visionem per modum obiecti, sicut solet suppleri vices obiecti creati; si autem aliqua creatura suppleat vices cauæ primæ, sequitur contradicatio quam ostendi; erit enim, & non erit creature.

Obiicitur secundò. Si adeò est essentiale creature indigere concursu Dei, debet ingredi conceptionem, & definitionem creature; quod falsum est.

Resp. indigentiam illam essentialem esse creature, & de conceptu ac definitione illius; non quòd explicitè in eius definitione poni debeat, sicut neque ponitur explicitè ratio substantiaæ vel accidentis, entis finiti, &c. sed quia implicitè illa ratio imbibitur in conceptu essentialem cuiuslibet creature, sicut ratio entis creati & dependentis imbibitur in rationibus inferioribus ipsius entis.

§. III.

Vtrum Deus concurrat ad actus malos.

Deus non
est cauæ
peccati.

Certum est primò, Deum nec posse peccare, cùm sit Sanctus in omnibus operibus suis; neque vello modo posse velle peccatum, quia mundi sunt oculi eius, ne videant malum, & respicere non potest ad iniuriam; neque posse causam esse, vel authorem peccati, quia illud prohibet & punit acerbissime: Odisti omnes qui operari iniquitatem, perdes omnes qui loquuntur mendacium. Quæ tamen omnia quis credat negare potuisse homines tam impudore at blasphemantes aduersus Deum (vt loquitur Irenæus) vi eum dicere ausi sint authorem, & causam omnium peccatorum? Quod certò tamen asseruerunt Lutherus, Calvinus, post Simonem Magum, Iulianum Apostolatum, Theodorum Mopsuestenum, & alia hominum monstra, quorum insaniam & blasphemiam sati conuincit & damnat nomen ipsum Dei. Damna aures pater alme meas (inquit Prudentius in Hamartigenia) & clande meatus obtrusus capitis, nec pernixa tales concepient fluxuras. Tum subdit: Quis ferat hac iniecta Deo conuicia?

Certum est secundò, esse in Deo actum positivum, quo vult permettere peccata, id est illa non impedit, propter fines optimos, quamvis nullo modo velit illa esse, vel fieri; quia vt tradit egredit.

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A gide Augustinus, neque notens finit, sed volens; neque fineret bonus male fieri, nisi omnipotens etiam de male posset facere bonum bene.

Ex his autem difficultas nascitur, q̄t̄modo Deus concurrens possit ad actus malos cum creatura; neque tamen vel illo modo peccare, vel causa esse peccati; quod facit cum creatura.

Dico tertio, Deum concurrens cum omnibus Conclusio causis secundis liberis ad omnes actus malos sum bipartita. ptos materialiter; non tamen sumptus formaliter, quatenus mali sunt; id est, Deum producere quidem entitatem materialē peccati, sed non causare tamen malitiam eius formalem; atque ita nullo modo dici posse causam peccati. Materiale peccati appellatur physica entitas peccati, quæ omnino eset eadem si absque libertate fieret sine consideratione rationis.

Prima pars eisdem ferè habet Authores, quos adduxi pro necessitate concursus diuini ad actus Causat inā- creaturarum, adeò ut S. Thomas contrariam sen- teriale pœ- cati.

tentiam pronunciet esse errori proximam, quam tamen præter Aureolum & Durandum tenuerunt non pauci apud Magistrum in 2. dīb. 37. & Bonaventuram ibidem art. 1. quæst. 1. neque omnino damnandum esse iudicat Hilardus §. 35. citans pro ea Origenem, & Hugonem Victorinum. Poterat autem addere Theodorum Abucaram opusculo 35. & 37. Sed ea tamen reiicienda omnino est tanquam contraria omnium Patrum sensu, & omnibus iis rationibus conuincitur, quibus probatur est concursus Dei generationis. Summum enim Dei dominium, & summa dependencia creature à Deo exigit, vt materie ipsum peccati à Deo sit; exigit etiam natura entis participati à Deo primo radicali ente, quod est fundamentum omnis realitatis. Denique non posset alioqui Deus actus malos impidere creaturarum, nisi eas defluendo.

Secunda pars de formalī malitia peccati ab iis Non causat solum negatur, quibus demon pro Deo est, vt formale. rectè argumentatur Basilius homilia, Quod Deus non sit auctor mali: quia Deum concurrens ad formalem malitiam peccati, est Deum esse formalem causam peccati, & malitiam vt sic à Deo esse; atque ita non minùs Deum peccare, quam creaturam; id est enim tantum peccat creatura, quia facit tum materiale, tum formale peccati: igitur certissimum est, quod formale peccati à Deo non est.

Ratio autem, cur Deus totum faciens actum Ratio du- malum, non causet tamen eius malitiam, ita vt plex. actus ille prout est à Deo non habeat formalitatem mali, quam habet prout est à creatura, duplex reddi potest.

Prima petitur ex natura formalitatum exposita Prima quæstione superiori, initio ultima sectionis; ma- ratio. litia enim formalis non est aliqua entitas, sed formalitas, id est ipsam actus prout diffinis rectæ rationi; formalitates autem non sunt aliiquid producibile in actu, vt supra dixi, sed tantum resultant ex positioneamenti proximi, & termini; atque ita non quicunque causat entitatem actus, cau- sat omnes eius formalitates: v. g. si unus effectus pendeat à duabus causis, certè ille prout penderit ab una causa non penderit ab altera; atque ita quanvis tota fiat entitas actus ab una, non fit tamen ab illa formalitas, qua penderit ab altera: ergo non quicunque causat entitatem aliquam, causat omnes eius formalitates, sed illa sola est causa formalitatis alicuius, à qua entitas fundamenti habet, quod connetur talem terminum, sive id à quo funda- mentum habet, quod ex eo resultet talis forma- litas.

Permitit
peccatum.

158 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.II:

talis, ut explicatum est eo loco. Ex quo sic conficitur argumentum.

Quando plures cause producunt actum malum, illa sola causa est malitia formalis, à qua entitas actus mali habet quod diffinis sit recta ratione: sed quando Deus concurreat ad actum malum cum creaturis, actus prout est à Deo, non habet quod sit contra rationem: ergo quando Deus causat actum malum simul cum creatura, Deus non est causa malitiae formalis, sed creatura tantum. Probatur minor. Idēc actus malus, prout est à creatura, est contra rationem, quia recta ratio dicit, quod creatura non debet elicere actum illum: sed recta ratio non dicit quod Deus non debet elicere actum illum, inquit verè dicit, quod illum debet elicere tanquam causa prima, accommodando se causis secundis liberis secundum eam exigentiam: ergo actus malus prout est à Deo, non est contra rationem.

Tota ergo prima ratio, cur Deus faciens totam entitatem peccati materialem, quam facit creatura, non attingat tamen formalem malitiam, est quia ille actus prout est à Deo, non est contra rectam rationem; ideo autem non est contra rectam rationem, quia recta ratio, quae dicit creatura ne hoc faciat, dicit Deo ut faciat concurrendo cum causa secunda libera, etiam male operante.

Et hoc confirmatur evidenter, quia quando Deus eundem actum prohibetur elicit cum creatura, quae ignorat illum esse prohibitum, eodem modo agit, ac quando creatura non ignorat prohibitionem; & tamen actus Dei tunc non est malus: ergo quando creatura cognoscit prohibitionem, & peccat, actus etiam ille non est malus, prout est à Deo.

Altera ratio etiam optima est Molinae *prima parte*, quest. 14, art. 13, disp. 6. & in *concordia* disp. 26. Ruiz de voluntate Dei, disput. 45. & aliorum quamplurium; idēc Deus non causas formalis malitiam peccati, quia præbet concursum indifferente in actu primo, idēc quia concurreat ad actum malum ex determinatione causæ secunde, non autem ex sua determinatione; causa enim secunda determinat primam ad speciem & exercitum actus, ut postea demonstrabitur. Quod si causa prima determinaret secundam ad illa duo, certè nulla ratio esset cur negaretur Deus esse causa peccati, ut probabitur scilicet. Ex quo conficitur argumentum.

Illa causa non facit formale peccati, neque causat peccatum ut sic, quæ non determinat ad actum malum, sed ab alia determinatur: sed Deus ad actum malum determinatur a causa secunda: ergo Deus non causat formalis malitiam peccati. Probagur maior. Ille non causat formalis malitiam peccati, qui non facit contra rationem: sed qui causat actum ex determinatione alterius, non facit contra rectam rationem, quia recta ratio prohibet hunc actum fieri ex determinatione propria, non autem illum fieri ex determinatione alterius per modum cause primæ: ergo ille qui facit actum malum ex determinatione alterius, non causat formale peccati.

Quæ ratio posterior parum, ut vides, differt à prima; sic enim in pauca possunt ambæ contrahi. Deus non facit formale peccati, quia actus malus ex modo quo fit à Deo, non est contra rationem; idēc autem non est contra rationem primum, quia recta ratio dicit Deo ut concurreat ad actum illum tanquam causa prima: secundum quia Deus ad illum actum determinatur a causa secunda, cum tamen ex se paratus esset ad dandum concursum ad actum bonum. Et hoc vnum volant aliae plures solutiones

A à Doctoribus excogitata; v. g. quod peccatum sit à Deo ut causa efficiente, non ut à causa deficiente; significatur enim tantum, quod actus prout est à Deo, non est contra rationem, quæ dicit Deo ut illum faciat.

Obicitur primum. Illa causa est peccati formaliter sumpti, qui causa est actus positivi formaliter inordinati: sed Deus causa est actus positivi formaliter inordinati: ergo Deus est causa peccati.

Respondet iuxta doctrinam allatam, distinguendo maiorem. Ille causa est peccati formaliter sumpti, qui causa est actus formaliter inordinati, si actum illum causet tantum secundum materialis entitatem, nego; si causet illum secundum inordinationem formalis, concedo: idest, si actus ille, prout est inordinatus, sit à tali causa, certè illa est causa ipsius formalis peccati. Deus autem (ut probauit) ita causet actum formaliter inordinatum, ut causet solam eius entitatem materialis, formalis autem inordinationem nullo modo attingat, eo quod actus malus, prout est à Deo, sit maximè ordinatus, ut satis probatum est.

Instabis primo. Quoties aliqua denominatio, vel Prima instantia. aliquod totum consistit in tribus partibus, quicunque tres illas partes producit, causat etiam totum quod produci aliter non potest, nisi causando eius omnes partes: sed odium Dei formaliter sumptum, est aliquod totum, cuius partes sunt iudicium rectæ rationis, libertas & actus physicus; quid enim aliud est formalis hæc malitia? sed hæc omnia Deus causat: ergo Deus causat formalem malitiam.

Resps. distinguendo maiorem; quicunque causat partes omnes ex quibus constat aliquod totum, causat etiam ipsum totum, sumptum materialiter, & secundum entitatem, concedo; causat ipsum totum secundum omnes formalites, nego; satis enim ostensum est, formalites non causari ab omni ea causa, quæ causat totam entitatem rei.

Instabis secundum. Illa formalitas malitia ut sic, Secunda instantia. est aliquod totum, cuius Deus omnes partes producit; est enim entitas actus, iudicium, & libertas; quæ omnia Deus producit: ergo Deus producit illam malitiam formalis.

D Resps. negando consequentiam, quia ut causet totum aliquod secundum entitatem materialis, satis est quod causetur omnes illius partes; sed non est satis causare omnes partes ut causetur totum sumptum formaliter, ut in pluribus exemplis probatum est. Deus v. g. causat totum actum vitalium, neque tamen causat formalitatem vitalitatis.

Instabis tertium. Similimodo est aliqua formalitas, Tertia instantia. & ramen quicunque producit entitatem albedinis in duplice pariete, producit similitudinem inter illos parietes: ergo qui producit entitates ex quibus coalescit formalitas, producit etiam formalitatem.

Resps. alias esse formalites, quæ oriuntur ex ipsa entitate intrinseca, & physica fundamenti, & termini, quæ recte appellantur à Scoto, *relationes intrinsecas aduenientes*; alias esse formalites, quæ non oriuntur ex ipsa entitate intrinseca & physica fundamenti ac termini; sed ex modo, quo fiunt à suis causis fundamentum, & terminus. Vocari autem commode possent relationes extrinsecas aduenientes, sunt enim ferè tantum denominationes extrinsecas fundamenti & terminis, ut vitalitas, libertas, malitia, bonitas: quicunque producit entitatem fundamenti & termini, producit etiam necessariò relationes intrinsecas aduenientes, sed nona formalites aduenientes extrinsecus

Secunda ratio.

Quæst. IV. Sect. II. de Concursu diuino. 159

A trinsecus. Formalis malitia peccati non est formalitas & relatio intrinseca ipsi actui, cùm possit actus plene immutatus de bono fieri malus, & de malo fieri bonus; sed est formalitas solum extrinseca, qua non oritur ab ipsa physica entitate actus, sed tantum à modo, quo actus fit cum libertate ac consideratione rationis, cui non se conformat operans ex propria determinatione; ideo non quisquis causat actum malum, causat formalem eius malitiam.

B Obiicitur secundū. Si Deus propterea non causat formalem malitiam actus mali, quia illa est formalitas resultans in actu ex modo quo ille fit cum libertate ac consideratione rationis, sequitur quod Deus etiam non causat formalem bonitatem actus boni: Deus v. g. non magis causabit conuersiōnem Sancti Petri, quam prodicionem Iudei; nam de virtute rationes eadem probant. Prima ratio, cur Deus non causet formalem malitiam, est quia actus prout est à Deo, non habet quod sit contra rationem: secunda, quia Deus non determinat ad actum malum; sed neque actus bonus creature, prout est à Deo, habet quod sit bonus, & moralis; neque Deus creaturam ad actum illum determinat ergo Deus non magis causat formalem bonitatem, quam formalem malitiam. Absurdum autem est dicere, quod Deus non causet formalem bonitatem actus supernaturalis; nam omne quod est supernaturalis, produci debet à Deo; formalis autem bonitas actus supernaturalis, est supernaturalis: ergo illa est à Deo.

C Resp. nullo modo verum esse, quod Deus non est magis causa conuersiōnis Sancti Petri, quam prodicionis Iudei; primò enim auxilium dat speciale præueniens Petrum ut conuertatur, distinctum à concursu generali, quo licet voluntatem non cogat, aut necessitatē; potentissimè tamen allicit ad bene operandum, visorum suasionibus agendo, deterrendo periculis, beneficis attrahendo: nihil enim libertati derrahit, sed eam tamen suauitatis illiciis oppressam & captam sic delectat, ut vincat; sic vocat, ut volentem trahat; sic de illa triumphat, ut eam non patiatur superari nisi à seipso. Deinde bonum opus intendit, ad illud horatur, & impellit etiam hominem, quantum libertatis leges patientur. Ad peccatum verò neque præuenit speciali ullo auxilio, neque ad illud horatur, neque intendit illud, sed ab eo deterrit, & quantum est ex se, vult illud non esse. Formalem ergo bonitatem actus boni Deus magis indirectè causat, quam formalem malitiam, etiamsi directè nequam causat, cùm actus, siue bonus sit, siue malus, prout est à Deo, non habeat quod sit immoralis, & liber. Quod autem additur, formalem bonitatem ut sic esse supernaturale in actu supernaturali, atque adeò illam causati debere à Deo, solvi debet ex dictis; nam omne supernaturale, quod est producibile per veram actionem, est à Deo directe: sed supernaturale, quod resultat solum ex positione aliquius supernaturalis, non est à Deo semper directe, sed satis est quod sit saltem indirecte.

D Obiicitur tertius. Si Deus determinaret voluntatem ad materiale peccati, in iis circumstantiis, in quibus illud est inseparabile à formalī malitia, determinaret etiam ad formalem malitiam præcisè, quia est inseparabilis: ergo quando Deus concurrit ad materiale peccati in iis circumstantiis, in quibus illud est inseparabile à formalī malitia, Deus concurrit ad formalem malitiam, quia est inseparabilis à materiali.

R. P. de Rhodes curs. Philosophia.

A Resp. negando consequentiam; disparitas enim est primò, quia malitia formalis est quidem inseparabilis ab actu producto in talibus circumstantiis respectu cause determinantis ad talē actum; sed non est inseparabilis respectu cause, quæ ad illum determinat ut causa prima: propterā si Deus ad actum illum malum determinaret, ille solus esset causa malitiae formalis, creatura vero non esset causa illius. Deinde malitia formalis est quidem in talibus circumstantiis inseparabilis respectu creaturæ à materiali entitate actus mali, quia recta ratio dicitur creature, ut hoc non faciat; sed non est inseparabilis respectu Dei concurrentis ut causa secunda, quamdiu ager ut causa prima. Itaque si Deus determinaret causam secundam ad materiale peccati, causaret etiam formalem malitiam; si autem concurrat solum ut causa prima, non erit ullo modo causa peccati formalis.

B Obiicitur quartū. Nullum est ens positivum, Quarta obiectio. quod produci non debeat à Deo; nam ens positivum adaequatè diuiditur in ens participatum à Deo, & ens imparicipatum; sed malitia formalis est difformitas positiva ipsius actus cum recta ratione ergo malitia formalis produci debet à Deo.

Respondeo ex dictis, omne quidem ens positivum, quod est producibile per veram & propriam actionem, produci debere à Deo, & ab eo esse necessarium participatum; ens autem positivum, quod non est producibile per veram & propriam actionem, sed resultat tantum ex modo quo à sua causa producitur fundamentum & terminus, nego illud produci debere à Deo; quando enim ens diuiditur in ens participatum à Deo, & ens imparicipatum, verum est de illo ente, quod est entitas vera, non autem de illo, quod est solum formalitas; nam illa non est ens participatum reduplicatiū ac formaliter, sed identicē tantum, & specificatiū. Sed de hoc dictum est prima secundū.

S. IV.

*Virum Deus concurrat cum causis materiali
& formali.*

D Conclusio. Trūm videlicet Deus, sicut concurrit effectiū ad omnes effectus cause efficientis, sic concurrat materialiter cum causa materiali, & formaliter cum causa formalis, id est per modum causa formalis, & finaliter cum causa finali, & exemplariter cum causa exemplari.

Dico quartū, Deum non posse inquam concurrere in genere cause materialis, aut formalis; sed supplere tamen posse in genere cause effectiū causalitatem materiae in ordine ad formam. Causalitatem autem eius in ordine ad compositum, & causalitatem formae, in nullo genere supplere posse. Ita communiter censem omnes, & ferem solita eget explicatione.

E Primò enim modus causandi materiae & formae, Deus non est unius mutuū; sed Deus non potest causare, se ipsum iniendo: ergo non causat materialiter, nec formaliter. Imò materia causat recipiendo formam, & forma causat actuando materiam, utraque componendo per modum partis; quæ omnia sunt à Deo alienissima: ergo Deus causare non potest in genere materiae & formae.

Secundò tamen certum est, quod supplere potest effectiū concursum materiae in ordine ad formam, scilicet tum substantiale, tum accidentale, quia potest conseruare formam extra subiectum, sicut conseruat accidentia in Eucharistia supplendo defectum subiecti per actionem creativam.

O 2 Tertiū

160 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.II.

Concursus
materiæ &
formæ.

Prima ob-
iectio.

Secunda
obiectio.

Tertia ob-
iectio.

Dixi, Deum cooperari omnibus causis effectiuis creatis, & cum illis omnes effectus producere; nunc non est facile dicere, quid sit diuina illa cooperatio. Concursus videlicet ille in actu primo vocatur Dei omnipotentia parata creaturæ per decreter voluntatis de concursu exhibendo quoties ipsa exigit. Concursus autem in actu secundo, est actualis cooperatio Dei cum causa secunda. De concursu Dei in actu primo, seu de voluntate illa, qua Deus decernit applicare omnipotentiam suam ad cooperandum creaturæ, dicitur *sæc. 4.* nunc de concursu actuali duo queri possunt. Primo, vtrum sit aliud prærium actioni creaturæ, tanquam eius principium. Secundò, vtrum sit ipsum actio causæ secundæ.

S. I.

*Vtrum diuinus concursus sit actio aliqua, an
verò aliud prærium actioni, & eius
principium.*

Auxilium
gratiae.

Certum est primò, quod ad actus bonos & supernaturales necessarium omnino est ut causa creata recipiat aliud prærium actioni, quod vocatur auxilium gratiae, quo preuenitur voluntas & adiuuatur ad actus illos elicendos; differt enim à concursu, qui præterea requiri sicut ad alios omnes actus, vt per eum Dens dicatur immediate operari. Ad actus igitur bonos requiritur aliquod prin-

A cipium actionis, & diuinus concursus; ad actus alios sufficit omnino diuinus concursus.

Certum est secundò, concursum hunc Dei non ita esse aliiquid prærium actioni, ut sit intrinsecum ipsi Deo; loquitur enim de concursu ad extra: sed difficultas tantum est, vtrum sit aliud à Deo productum in causa secunda, quod antecedat eius operationem, & sit causa illius; siue voluntatem determinat, siue non, de quo postea video.

Dico primò, concursum Dei non esse aliiquid prærium actioni, tanquam eius principium; sed esse necessarium aliquam actionem. Ita docent, & in numerosis citant Suarez lib. 1. de auxiliis, cap. 6. Ruiz de voluntate Dei, diff. 46. & de scientia diff. 49. & 50. contra plurimos Doctores, qui Dei concursum volunt esse qualitatem impressam causa secunda; alii appellant motionem, excitationem, complementum virtutis, applicationem.

Ratio autem est, quia vel concursus Dei totus consistit in illo principio antecedente actionem, siue in hac prima motione; vel consistit in eo principio prævio simul & actione: neutrum dici potest: ergo concursus Dei tantum est actio, non autem aliud prærium actioni. Probatur minor; primo enim, quod principium illud prærium actioni non sit totus concursus Dei, claram ostenditur, quia Deus ita concurrit cum causa secunda, ut immediatè influat per se in effectum & actionem: sed si concursus Dei adequate consistet in eo solùm principio prævio, Deus per se non immediatè influet in effectum, sed tantum produceret in causa principium productuum effectus; actio autem & effectus non immediatè prodirent à Deo: ergo illud principium prærium non est totus concursus Dei.

Deinde causa quæ solùm dat alteri virtutem ad agendum, si non aliter concurrit ad eius actionem, reuerat concurrit solùm remotè, ac per accidens; sicut ignis, qui aquam calefacit, non concurrit proximè ad calefactionem causatam ab aqua calida: sed in data suppositione Deus non concurrit ad actus causæ secundæ nisi dando illis virtutem ad agendum: ergo concurrit tantum remotè.

Denique posito concursu Dei implicat ut non ponatur actio: sed posito quouis principio prævio, potest non ponari actio, quia nullum est principium, cuius actionem Deus nequeat cohibere: ergo concursus Dei non consistit in eo solùm prævio principio.

Secundò quod Dei concursus non consistat in eo principio simul & actione, sed in actione sola, probatur, quia causa secunda in ordine ad actus naturales est completa in actu primo: ergo non necessariò accipere debet aliud à Deo, per quod compleatur in ratione principij actui. Probo consequentiam. Causa secunda non tam est incompleta in ordine ad actus naturales, quæ in ordine ad actus supernaturales, sed idem tantum est incompleta in ordine ad actus supernaturales, quia indiget principio superaddito ad illos elicendos: ergo si est completa in ordine ad actus naturales, non egit principio. Deinde completum in actu primo dicitur quod non egit illo complemento, sed habet totum quod requiritur ad operandum; si ergo causa secunda in ordine ad actus naturales egit aliquo principio sine quo non potest agere, certè tam est incompleta in actu primo in ordine ad actus naturales, quæ in ordine ad actus supernaturales.

Effugium autem, quo vtuntur aduersarij, non potest illis fauere; dicunt enim principium illud prærium non esse necessarium ut causa secunda possit operari, sed tantum ut operetur.

Sed

Quæst. IV. Sect. II. de Concurso diuino. 161

Sed contra, quia illud est necessarium ut causa secunda possit operari, sine quo non potest operari: sed sine principio illo prævio causa secunda non potest operari: ergo illud est necessarium ut causa secunda possit operari, & non tantum ut operetur.

Deinde ponamus fieri creaturam aliquam à Deo, qua habeat totum complementum in actu primo, quod videtur non posse negari; certe illa egebit adhuc toto concurso Dei, qui nec erit aliquid præsum actioni, quia sic causa non haberet totum quod actioni præsum est: ergo diuinus concursus erit tunc solum actio.

Denique vel principium illud præsum est necessarium ut causa secunda penderit à causa prima essentialiter in agendo, & hoc dici nequit, quia causa secunda pendebit à causa prima essentialiter, si non possit agere, nisi simul agat causa prima; vel ut effectus penderit essentialiter, & hoc non est etiam verum, quia effectus penderit à Deo essentialiter, si necessarij producatur à Deo: ergo principium illud præsum non est vlo modo necessarium, sed sufficit ut concursus diuinus sit actio.

Ratio ergo generalis est, quia causa prima etiam si nihil præsum imprimat, obtinere tamen potest fungi munere causæ primæ; tunc enim Deus fungitur munere causæ primæ, quando nulla est causalitas, quæ ab ipso non penderit; sed quamvis nihil imprimat præsum actioni, omnis tamen causalitas ab ipso pendebit: ergo fungetur munere causæ primæ, quamvis nihil præsum imprimat.

Confirmatur, quia tota quidditas diuinconcursus necessarij reperiuntur debet vbiunque reperiuntur generalis concursus: sed principium illud præsum non reperiuntur vbiunque reperiuntur generalis concursus; Deus enim non potest imprimere quidquam voluntati quando peccat, aliqui Deus excitat & impelleret ad id quod hic & nunc est mihi peccatum, cum tamen prohibeat & puniat peccatum. Adde quod præius ille concursus voluntatem determinaret, & totam libertatem excinderet, vt patet ex sequentibus.

Obligantur aliquot axiomata desumpta ex S. Thoma, & Philosopho. Primum est, quod *causa secunda non mouet nisi mota à causa prima*; secundum quod *causa secunda applicatur à causa prima*, quod est causas secundas accipere impressionem aliquam à prima: tertium quod *causa secunda subordinatur essentialiter causa prima*: ergo non sunt tantum concursus, sed aliquid etiam accipiunt à prima. Quartum, quod *causa secunda necessario excitatur à causa prima*. Quintum, quod *causa ideo dicitur prima, quod prior agit, quam causa secunda*: si autem prius agit, imprimat præsum aliud.

Quæ omnia, quomodo nihil probent, sed significant solum necessitatem diuini concursus simultanei, dicitur *scđ. 3*. Ea enim ferè affirri solent ut probetur causas secundas determinari à causa prima.

S. II.

Vtrum concursus Dei sit eadem actio creature.

Dico secundò, concursus Dei non esse actionem realiter distinctam ab actione creature, sed formaliter tantum, adeo ut vna sit, & indiuisibilis actio Dei & creature.

Prima pars, quod vna realiter actione procedat à Deo, & à creature, docetur à S. Thoma *prima parte*, q. 105. art. 5. *ad secundum*. Capitulo in *secundum diff. 1*, q. 2. art. 3. Deza ibidem q. 2. art. 3. Molina *prima parte*, q. 14. art. 13. *diff. 6*. Suarez *diff. 22*. Metaphys. *scđ. 3*, & *lib. 1 de auxilio*, cap. 4. & lib. 3. cap. 13. Vnsque *prima*

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

A *Secunda, disput. 185. cap. 5. Ruiz disput. 45. de voluntate Dei, scđ. 10.*

Ratio est, quia debet actio creature necessarij pendere à Deo immediate: sed non potest pendere à Deo immediate, si actio Dei diversa sit ab actione creature: igitur actio Dei non differt realiter ab actione creature. Maior certa est, quia actio creature non est minùs ens per participationem à Deo, quam effectus. Probatur minor. Si effectus producitur per duas actiones, quarum una sit à Deo, & altera sit à causa secunda, vel actio quæ sit à causa secunda penderit etiam immediate per se à causa prima, vel non; si non penderit: ergo non est ens per participationem à Deo; si penderit immediatè à Deo simul & causa secunda: ergo una, & eadem actio est causa prima & secunda, sicque inutilis est actio altera procedens à sola causa prima, quia per illam aliam causa prima sufficienter influit in effectum.

Dices, actionem causa secundæ pendere immediatè à causa prima, sed per aliam actionem, quæ immediate à solo Deo est.

Sed contrà; nulla enim actio fieri potest per aliam actionem, aliquo daretur processus in infinitum; si enim actio illa, quæ à solo Deo est, non sit per aliam actionem, certe actio quæ à creature est, cum similiter etiam sit actio, poterit esse immediatè à Deo sine alia actione, praesertim cum eadem actio prodire possit à pluribus agentibus subordinatis, ut nuper probatum est; nam v. g. intellectus & species impressa, potentia & habitus non producent actiones diversas.

Secunda pars, quod actio hæc propterea est à Deo, Differunt differat formaliter à se ipsa propterea est à creature, videtur manifesta, quia hæc actio quatenus est à creature, plures habent formalitates, quas non habet quatenus est à Deo, v. g. est sape mala, est libera, est vitalis, est immanens; quæ omnia non illi conuenient quatenus est à Deo. Deinde implicat, ut actio hæc, quatenus est à Deo, sit à creature; & ut sit à creature, quatenus est à Deo: hoc autem est actionem illam distinctam esse formaliter.

Obiicitur primò. Si effectus eadem actione, quæ prima obiicitur, penderit à creature penderet à Deo, non penderet à actione. Deo essentialiter, quod absurdum est. Probatur hæc sequela: quod penderit à Deo per dependentiam non essentiali, non penderit essentialiter: sed effectus penderet à Deo per dependentiam non essentiali; penderet enim per dependentiam accidentalem, & ab eo separabilem: ergo non penderet à Deo essentialiter.

Respondo, effectum non pendere à Deo essentialiter, si penderit per eandem actionem, quæ penderit à creature; quia scilicet non id est effectus creatus penderit à Deo essentialiter, ex eo quod hæc actualis actio & dependentia, quia penderit actu, sit illi essentialis; sed ex eo, quod carere non possit actione aliqua, per quam penderit à Deo. Sicut figura est essentialis quantitatæ finitæ, quamvis nulla sit figura, quæ non possit ab ea separari. Itaque ad illam propositionem, illud non penderit essentialiter, quod non penderit per dependentiam essentiali, responderi debet distinguendo; vel enim sensus illius est, quod illud non penderit essentialiter, à quo separari potest omnis dependentia actualis; & sic concedo: vel sensus est, quod illud non penderit essentialiter, à quo potest separari hæc actualis dependentia, nego. Sed si actio Dei & creature una est, effectus penderit à Deo per dependentiam non essentiali; si sensus sit quod potest ab eo separari omnis actualis dependentia à Deo, nego; potest separari hæc, & hæc dependentia, concedo.

O 3

Obiicitur

Ratio generalis.

Axiomata contraria.

Conclusio negativa.

Non differt realiter.

162 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. II.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundū. Nihil esse potest determinatio sui ipsius: sed actio causa prima determinat ad individuum actionem causæ secundæ: ergo actio causa prima differt ab actione causa secundæ. Deinde si causa secunda subordinatur causa prima in agendo, & ab illa pendet, necesse est ut actio causa secunda pendaat ab actione causa prima: ergo est necesse ut distinguiatur.

Resp. actionem causæ secundæ determinari quidem formaliter ad individuum ab actione causa prima, sed non determinari effectuè. Id est, Deus determinat actionem causæ secundæ eo ipso, quod elicit hanc numero actionem, quam elicit etiam causa secunda de se omnino indifferens ad quodlibet individuum actionis. Ad argumentum ergo distinguo maiorem; nihil potest esse determinatio sui ipsius effectuè, concedo; formalis, nego. Deinde falsum est, quod actio causa secunda debet subordinari actioni causa prima, sicut causa secunda subordinatur causa prima; nam sufficit quod actio causa secunda subordinetur Dei omnipotentiæ, nec requiritur quod subordinetur actioni omnipotentiæ.

Tertia obiectio.

Obiicitur tertio. Si sit actio una Dei & creaturæ, vel huc actio prius natura penderit à Deo, quam à causa secunda, vel prius pendet à causa secunda quam à Deo. Si prius à Deo: ergo concursus Dei determinat & necessitat voluntatem; si prius à causa secunda: ergo in illo priori natura causa secunda independenter à Deo agit.

Resp. distinguendam esse prioritatem temporis, prioritatem rationis, & prioritatem naturæ. Primo enim certum est, quod actio Dei non est prior tempore, quam actio creaturæ; simul enim agunt amba causa. Secundo certum etiam est, quod nec actio Dei prius natura est à Deo, quam à creatura, nec prius à creatura, quam à Deo: quia cum sit eadem actio, non cauatur actio creaturæ ab actione Dei. Actio itaque illa simul, tum tempore, tum natura prodit à causa prima, & à causa secunda, quia cum illa sint due causa partiales partialitate causa, non partialitate effectus, nulla carum potest agere, aut actionem inchoare sine consilio alterius; sicut constat, habitum supernaturalem, & potentiam ita simul agere, ut actus neque prius pendaat ab habitu quam à potentia, neque prius à potentia quam ab habitu. Vtrum vero prius ratione actio à causa prima prodeat, quam à causa secunda, dicetur sicut.

Quarta obiectio.

Obiicitur quartū. Id quo causa secunda determinat causam primam ad præbendum actualem concursum, non est actualis concursus Dei: sed actio creaturæ est id, quo causa secunda determinat causam primam ad exhibendum actualem concursum: ergo actio creaturæ non est actualis concursus Dei. Maior evidens est, quia si concursus Dei determinaret Deum ad præbendum concursum actualem, Deus prius videret suum concursum futurum, quam veller illum esse futurum. Hæc est præcipua huius materia difficultas, ut patet ex quarta sententia, ubi plenius illa dissoluetur. Nunc breuiter

Respondeo distinguendo maiorem; id quo causa secunda determinat causam primam ad præbendum actualem concursum, non est realiter actualis concursus Dei, negatur; non est formaliter actuallis concursus Dei, conceditur: nam actio eadem prout est causa secunda, determinat causam primam ad eandem actionem, quæ sub alia formalitate à Deo erit. Sed hoc, ut vides, difficultatum est, & longiori postea cebit explicatione.

A

SECTIO III.

Quomodo causa prima, & causa secunda coniungantur ad operandum.

Exposita existentiâ, & quidditate concursus diuini, sequitur tertium caput, quod propositum, modus nimurum, quo Deus suum illum concursum exhibit: certum enim est, illum exhiberi nullo modo posse, nisi coniungantur simul ad operandum duas illæ causæ; cum enim illæ simul ad eandem actionem concurrent, oportet ut coniungantur ad operandum: non possunt autem coniungi nisi vel causa prima determinet causam secundam, vel causa secunda determinet primam.

Cum enim non causa conueniant, & per accidens ad eandem actionem, sed ex instituto, & per se, omnino necesse est, ut una determinet alteram, vel certè quod amba determinentur ab altera superiori; quod ultimum dici nullo modo potest, ut patet. Sequitur ergo, necesse omnino esse, ut vel causa prima determinet secundam, vel quod secunda determinet primam. Quod ut exponam clarissimè, statuendum mihi videtur primo, quod causa secunda, praesertim libera, determinet causam primam, non autem ab ea determinetur ad operandum. Secundò, ad quid determinet, siue utrum causa secunda determinet primam ad speciem & exercitum actus. Tertiò, utrum determinatio ad individuum sit à causa prima. Quartò, quale sit Dei decretum concurrendi cum causis liberis. Quintò, quomodo, & per quid causa secunda libera determinet causam primam. In quibus expoundis si faterem copiosior, dandum grauitati & obscuritati difficultatis.

S. I.

Vtrum causa secunda determinet causam primam ad concurrendum; an vero causa prima determinet secundam ad operandum.

DE solo huc loquor generali & naturali concursu Dei ad actus naturales causæ secundæ, de axillis autem gratiæ diuinæ ad opera supernaturalia, ad qua Deus sine dubio præuenit voluntatem, illamque specialiter comitatur à principio usque ad finem: de illo (inquit) gratiæ concursu, nullam huc ponere disputationem, cum sciam quid Cathedra Petri prohibuerit, & quid philosophicum institutum postulet; cuius fines intra solam naturam descripti sunt, & extra quos egredi alienum esset ab instituto.

Dico primò. Causa secunda ita determinat causam primam ad præbendum concursum generalem ad omnes actus naturales, ut causa prima nullo modo determinet secundam ad operandum.

Hanc assertionem ut solidè demonstrem, necesse in primis est declarare, quid dicant Authores illi, qui censent causam primam concurrendo sic coniungi causa secundæ, tum necessaria, tum libera, ut tota determinatio ad operandum sit à causa prima. Ad quod

Observa, tria esse quibus tota continetur aduersariorum sententia, quæ assertit causam secundam impelli, moneri, determinari ad opus à causa prima. Docent enim primò, determinationem illam, & motionem dari, aut negari causis secundis ex sola Dei voluntate antecedenter ad omnem cognitionem & consensum creaturarum, adeò ut voluntas

status quoⁿ stionis.

assertio.

Explicitio contrarie sententie.

Quæst. IV. Sect. III. de Concursu diuino. 163

Iunctas creatae non possit efficiere ut illa determinatio sit, vel non sit, cum prior sit omni actu illius voluntatis. Secundò docent, illam esse huiusmodi, ut postquam semel est praesens, implicet omnino ut agat. Tertiò volunt, necessitatem huius determinationis oriri ex intrinseca & essentiali subordinatione causa secunda cuiuslibet ad causam primam; atque ita voluntatem, siue male agat, siue bene, semper determinatur, & impelli ad operandum. Ita censem grauissimi multi Doctores ex recentiori schola S. Thomæ, contra quos

Prima ratio ex autoritate. Prima demonstratio sit ex multiplici autoritate. Ut autem eloquia Scripturarum, decreta Conciliorum, suffragia Patrum, quæ ad hanc rem sunt innumera, & clarissima, prætermittam, quia præscriptos, vi dixi, fines naturalis Philosophia non egreditur,

Plura testimonia S. Thomæ. Primum sit, & clarissimum testimonium S. Thomæ, cuius doctrina ac omnibus principiis repugnat assertere, quod causa prima determinet causam secundam ad operaendum: quod manifestè sic demonstro. Qui ponunt determinationem actus creaturæ esse à causa prima, volunt primò concussum Dei esse aliquam entitatem realem à Deo productam in causa secunda, priusquam illa suam effundat operationem; hoc autem aperte negat S. Doctor opusculo 9. q. 38. & quæst. 22. de veritate, art. 8. & prima secunda, quæst. 49. art. 4. & quæst. 50. art. 5.

Secundò negant, quod causa secunda determinet primam, quod tamen expressè habetur lib. 3. contra Genes. c. 66. n. 5. vbi ait S. Doctor, causas secundas esse quasi particantes, & determinantes actionem primi agentis. Quæst. 1. de potentia, art. 4. ad tertium: Dicendum, inquit, quod licet causa prima maxime influat in effectum, tamen eius influentia per causam proximam specificatur & determinatur. Idem afferit q. 5. de veritate, art. 9. ad 10.

Tertiò negant, quod voluntas se ipsam determinet ad agendum: S. verd Thomas semper hoc assertueratissime affirmit quæst. 22. de veritate, art. 5. ad 5. Hoc est (inquit) proprium voluntatis, ut voluntas est, quod sit dominus suorum actuum. Et de potentia, q. 9. art. 1. ad 3. Sola substantia rationales habent dominium sui actus, itaque in ipsis est agere, & non agere. Et primo secunda, q. 9. art. 6. ad 3. Homo per rationem determinatus ad volendum hoc, vel illud, quod est verè bonum, vel apparet bonum. Et in 2. dist. 2. quæst. 1. art. 1. ad 3. post allatum discriben causam necessariæ & liberæ, sic addit: Sed tamen determinatio actionis, & finis in potestate liberæ arbitrij constituitur, unde remaneat sibi dominium sui actus. Et dist. 28. q. 1. art. 1. Non esset (inquit) homo liberæ arbitrii, nisi ad eum determinatio sui operis pertinere, ut ex proprio iudicio eligeret hoc aut illud. Et dist. 39. q. 1. art. 1. Ipsa autem potentia voluntatis, quantum in se est, indifferens est ad plura, sed quod determinare exeat in hunc actum, vel in illum, non est ab alio determinante, sed ab ipsa voluntate. Certe quid dici possit clarius, non video. Mitto plura, & sanè innumera.

Quartò afferit sententia quam impugno, causam secundam liberam ab extrinseco sic determinari antecedenter, ut posita ea determinatione, voluntas non possit non agere; hoc autem negat S. Thomas frequentissime, v. g. q. 24. de Veritate, art. 1. ad 14. Non oportet (inquit) quod humana mente sint determinata ad aliquos effectus, sed respectu multorum efficaciam habent, ratione cuius conuenit ei libertas. Et quæst. 2. art. 6. Ex hoc dictum, aliquid esse necessarium, quod est immutabiliter determinatum ad unum. Et quæst. 2. de potentia, art. 3. Voluntas in quantum voluntas est, cum sit libera, se habet ad virum liberum; potest

A enim agere, & non agere; sic vel sic agere; velle, non velle. In secundum dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad quartum, ait, Naturalia necessarii agere, non libera; quia homo habens virtutem pro eo est non nisi. Et quæst. 6. de malo, art. unico, ait, dispositionem non subiacentem voluntati, mouere ex necessitate, non que potest remoueri. Denique prima secunda, quæst. 10. art. 4. Quia (inquit) voluntas est actuum principium, non determinationum ad unum, sic Deus ipsum mouet, quid non ex necessitate ad unum determinat, sed remanet motus eius contingens, & non necessarius. Cetera si perserquas infinitus sim.

Quintò contendunt aduersarij, voluntatem creatam determinari etiam ad actuū malum: contrarium clariss trudit S. Doctor, quād si radiis solitibus exscriptisset, v. g. in secundum, dist. 37. q. 1. art. 2. art. 1. ad primum. Prima secunda, quæst. 8. art. 1. Nihil potest (inquit) direcere esse causa peccati, nisi quod potest mouere voluntatem ad egendum. Si Deus voluntatem peccantem determinat, mouet eam ad agendum: ergo ex mente S. Thomæ Deus erit causa peccati. Alia prætermitto; satis hac sint, ut video quād clavis negat S. Thomas id quod noui eius discipuli tam certè afferunt.

Secundum vero est testimoniū ex antiquioribus, & grauioribus Thomistis, quos manifeste constat negasse determinationem cause secundæ à causa prima concurrentē; sic enim omnino docent Aegid. Rom. ix. 2. dist. 1. q. 2. art. 6. & dist. 25. quæst. 1. art. 3. Paludan. in 3. dist. 18. art. 1. 2. 3. Herrenus quodlib. 1. q. 1. art. 1. Capreolus in primū dist. 1. q. 2. art. 1. & quæst. 3. art. 3. & dist. 38. q. 1. art. 1. 2. 5. Dz̄za in 2. dist. 24. quæst. unica; art. 3. & 4. & dist. 25. quæst. unica; art. 3. Contradictio prima secunda, quæst. 1. art. 2. & q. 6. art. 2. Caicetus 1. p. q. 14. art. 13. & q. 22. art. 4. & quæst. 41. art. 2. & prima secunda, quæst. 9. art. 4. Ferrariensis lib. 1. contra Genes. c. 67. 81. 82. 88. & lib. 3. c. 56. Dominicus Soto lib. 1. de natura & gratia, c. 15. & 16. Viguierius, Hôlœot, & plures alij.

Terrium testimonium sit suffragium commune Scholasticorum, quorum Catalogum dabunt Suarez lib. 3. de gratia, c. 35. Ruiz de voluntate Dei, q. 49. Illi autem sunt Albertus Magnus 1. pars, q. 67. membro 5. vbi docet causas secundas liberas gubernati à prouidentia secundum concessionem, cui siccè restitutus. Alexand. Alensis 1. p. q. 26. membro 4. art. 3. & siccè alibi. Bonau. in 2. dist. 22. quæst. 1. art. unico, q. 1. & 2. Scotus in 4. dist. 1. q. 1. ad 4. Guillelmus Parisiensis 1. p. tract. de viris. Valdenis lib. 1. doctrinalis, a. c. 21. ad 30. Dionylius Cisterciensis in 2. q. 2. & siccè alibi. Argentina, Carthusianus, Augustinus, Armacanus 100 lib. 16. quæstionum Armenorum.

Denique recentiorum omnium Doctorum eadem vox est; defendant enim quod voluntas libera determinat scipiam, Franciscus Victoria, Petrus Soto, Roffensis, Ruardus, Driedo, Vega, Castro, Stephanus, Cardinalis Coitarenus, Ioannes Coelestis, Ioannes Medina, Corduba, Camerarius, Catharinus. Quæ communis Doctorum confensio, quamvis sola esset, sufficeret sanè ad persuadendam veritatem sententiae quam proposui.

Quartum denique testimonium sit consensus Philosophorum, etiam Ethnicon, præsertim Platonis & Aristotelis. Et primò quidem de Platone luculentissimum suffragium est Nemesis lib. de bono, c. 38. Omnis (inquit) Platonis oratio eō pertinet, ut electiones, & alias actiones ex electione in potestate nostra esse ostendat. Idem ex Platone refert Theodoretus contra Græcos, Iustinus in Apolog. ad Antonium, Clemens Alexand. lib. 5. Strom. c. 7.

Alcinous c. 19. Platonicos addere hīc non lubet, omniūd insignes in eo genere; reliquis præcellunt Philo lib. quod Deus sit immutabilis, Plotinus enneade 3. lib. 1. 2. 3., enneade 6. lib. 8. c. 1. Maximus Tyrius disserit 15. n. 49. locum clarissimum Porphyrij affecti S. Cyrilus lib. 3. contra Iulianum.

Aristotelis insignia sane sunt testimonia: tertio Ethic. c. 5. Natura (inquit) in potestate virtutes omnes, & virtus collocantur; quibus enim in rebus in nostra si-
tum est potestate agere, & non agere, & in quibus non
agere, in his etiam agere. Idem habetur lib. 1. de inter-
pretat. c. 8. & 9. Metaphys. texu 10. vbi ostendit po-
tentias rationales esse ad opposita: Quæ quidem
(inquit) cum ratione contrariorum sunt; quæ irrationa-
les, unius. Et lib. 2. Eudemiorum, 6. 7. & 1. Morali-
um, c. 10. Eius discipulos non refero, quorum una
vox est, voluntatem dominam esse suorum actuum.
Pulchra ex Alexandre referunt Eusebius lib. 6. pra-
parat. c. 7. Cyrus lib. 3. in Iulianum, ad text. 1. Im-
merit ergo Philosophum trahere aduersarij con-
natur in duas partes, quia s' p. 7. & 8. Phys. dicit,
omne quod mouetur ab alio moueri: ex quo con-
cludit, necessarium dari primum aliquem Motorem
immobilem. Immerit (inquam) quia non id dicit
Philosophus, quod existimat esse necessariam actuali-
ment motionem ab extrinseco, cum id in omnibus
animalibus sit manifestè falsum; sed nomine motus
intelligit primam productionem, & conservatio-
nem. Omne (inquit) quod mouetur, necessarium produci
debet, & conservari ab alio primo mouente; quod
cum sit immutabile, non potuit ab alio produci. Exem-
plum autem baculi quod adducit, non debuit in
omnibus esse simile. Ex quo tam multiplici testi-
monio liquet (opinor) quam sit tuta, & indubitate
sententia, quam proposui.

Definitio li-
bertatis.

Secunda ratio est, quia si causa prima determina-
nat causam secundam ad operandum, etiam eam,
quæ libera est, nulla proſus voluntati creatæ liber-
tas relinquitur, tum remota, tum proxima; id est
nullus est in voluntate visus libertatis, adeò ut vol-
untas nunquam expedita sit proximè ad agen-
dum, nec unquam agat liberè. Quod argumentum
vixit efficaciter citati nuper Doctores, & à nobis
videtur 1. parte, & prima secunda clarissimè de-
monstratum.

Prima pro-
batio.

Primo quia omnis necessitas orta ex necessitate
antecedente violat libertatem: si Deus concu-
rreto determinat causam secundam, necessitas illa
lam antecedenter: ergo violat libertatem. Maior
probatur, quia datur aliqua necessitas contraria li-
bertati; nam libertas propriè dicta illa est, quæ op-
ponitur necessitatib; necessitas consequens non
tollit libertatem, vt patet, sed eam supponit: ergo
se'la est necessitas antecedens, quæ destruit libe-
ratem. Deinde, quod ponitur in voluntate indepen-
denter à voluntate, facitque ita illam agere, vt non
possit non agere, tollit indifferentiæ & dominium
voluntatis in suum actum, quæ tota libertas est:
necessitas antecedens facit voluntatem agere, & po-
nitur independenter à voluntate: ergo violat li-
bertatem. Præterea certum est apud omnes Diale-
ticos, quod quoties antecedens est necessarium,
consequens non potest esse contingens: vnde ar-
gumentor. Quoties antecedens non pendet à libe-
rato arbitrio, neque penderet etiam consequens: con-
cursus necessitatis & determinans non pendet à li-
bero arbitrio: ergo nec ab eo pender actus qui ex
eo sequitur. Potestque confirmari efficaciter in his
exemplis. Amentia, pueritia, amor beatificus idè
tantum impediunt usum libertatis, quia sunt impe-
dimenta, quæ voluntas remouere non potest, neque

A simul cum illis in sensu composito non operati:
necessitas antecedens illud idem habet: ergo illa
eripit libertatem.

Iam verò minor primi argumenti, quæ erat,
quod si Deus concursu suo determinat voluntatem
creatam, imponit illi necessitatem antecedentem,
nullà eget probatione; necessitas enim antece-
dens illa est, quæ oritur ex suppositione antecedente,
id est, ex suppositione, quæ facit ut voluntas sagas,
& ponitur independenter ab omni actu voluntatis:
determinatio primæ causæ concurrentis facit ut
voluntas agat, & ponitur independenter à volun-
tate: ergo illa facit necessitatem antecedentem.

Secundò argumentor ex ipsa natura & definitio-
ne libertatis, quæ definitur, Potestas agendi & non
agendi, positis, id est, statibus omnibus, quæ ad agendum
sunt prærequisita; hoc enim est per quod potentia
libera differt à potentia non libera, quæ sicut possit
non agere quando non adsum ea quæ ad agendum ne-
cessaria sunt, positis tamen illis non potest non agere,
vt saepe alibi demonstrauit. Ex quo formatur facilis
demonstratio.

Ex definitio-
ne libertatis.
Billa potentia non est libera, quæ non habet po-
testatem agendi, & non agendi positis omnibus re-
quisitis ad operandum in sensu composito; quia, &
dixi, nulla est potentia necessaria, quæ sublatis re-
quisitis ad agendum, seu in sensu diuiso, non possit
non agere: sed si causa prima determinat causam
secundam præbendo ei concursum, causa secunda
positis omnibus ad agendum prærequisitis in sensu
composito, cum illis non potest non agere; nam
ille concursus Dei est unum ex prærequisitis ad
agendum: ergo causa secunda non est unquam
proximè libera, & indifferens ad agendum, vel non
agendum. Inde certum est quod esse liberum, est ha-
bere dominium sui actus, vt saepe dixi; si autem
Deus concursu suo determinat voluntatem, illa non
habet dominium sui actus: quod probo. Habere
dominium sui actus, est illum elicere si velit, & non
elicere si velit, vel etiam contrarium elicere: sed
si voluntas à Deo determinatur, non potest ita dis-
ponere de suis actibus, vt illos eliciat, si velit; & si
velit, non eliciat, vel etiam contrarios eliciat; quod
enim sic alligatur ad unum actum, vt non possit il-
lum non elicer, non haber potestatem disponendi
de pluribus: ergo si voluntas determinatur à Deo,
manifestum est, quod illa non est domina sui actus.

C Denique manifestum est quod voluntas, si à Deo
concursu determinatur, nec habet libertatem
proximam contrarietas, id est ad amandum prox-
imum, vel ad eum odio habendum; sic enim habet
determinationem concursus ad odio habendum, v.g.
vt concursus nullo modo sit ei paratus ad eum
amandum. Neque habet proximam libertatem con-
tradicitionis, id est ad omittendum actum, vel ad
eum ponendum; tunc enim non omittit libe-
rum actum v. g. amoris, quando nullo modo potest il-
lum ponere: sed quoties voluntas omittit actum,
nullo modo potest eum ponere, quia quoties volun-
tas omittit actum amoris, non habet determinatio-
nem causa primæ ad eum ponendum; si enim
eam haberet, ponet actum: sed sine tali determi-
natione non potest ponere actum amoris: ergo
voluntas non potest ponere, quoties illum omittit.
Sed neque potest illum omittere quoties elicit, quia
sic illam determinat concursus, vt non possit illum
resuere. Nil ergo est reliquum libertatis, si deter-
minatio cause secunda à Deo est.

E Prima & solemnis aduersariorum euasio est, quod
voluntas posito concursu determinante, potest qui-
dem non operari, vel etiam contrarium operari, in
sensu

Euasio de
teniu com-
posito &
diuiso.

Quæst. IV. Sect. III. de Concurso diuino. 165

sensu diviso; quamvis non possit non operari in sensu composito. Sensus autem compositum & diuisum sic explicant. Voluntas (inquit) determinata non potest non operari, id est quamdiu haber determinationem; sed potest non operari in sensu diuiso, id est si auferatur concursus determinans.

Sed contra sic insto. Ut voluntas sit proximè libera, debet posse agere & non agere, stantibus omnibus prærequisitis ad agendum in sensu composito, & non tantum in sensu diuiso, alioquin, ut se p dixi, nulla est causa necessaria, que non agat libere; nam ignis sublato concurso Dei determinante, tam potest non agere, quam voluntas hominis: ergo tam est liber. Deinde argumentor. Tunc tantum sensus compositus, seu suppositio præsens non violat libertatem, quando ponitur dependenter à voluntate, qua potest illum impeditre; quando autem ponitur independenter à voluntate, qua non potest illum impeditre, toties violat libertatem, & vocatur sensus compositus, seu suppositio antecedens: sed concursus determinans positus in voluntate, facit sensum compositum independentem à voluntate: ergo tollit libertatem. Minor admittitur ab aduersariis. Probatur maior. Aliquis sensus compositus, seu suppositio præsens, violat libertatem; sed ille non potest esse alius sensus compositus, quam is, qui est independens à voluntate: ergo sensus compositus positus independenter à voluntate, violat libertatem. Probatur maior. Si suppositio illa qua aufer potest non agendi in sensu composito, non violat libertatem, cæcus liber est ad videndum; ille qui detinetur in vinculis, liber est ad currendum; beatus liber est ad peccandum; amens & puer liberi sunt ad agendum bene aut male; quia pater illas esse suppositiones, quibus sublati, habetur potestas agendi; si enim amouetur cæcitas à cæco, videbit; si tollatur à beato visio Dei, poterit peccare; si vinclo soluantur vincula, & carcere aperiatur, poterit currere: ergo est manifestum, quod quoties suppositio independens à voluntate tollit in sensu composito potest non agendi, violat libertatem, quamvis eam potestatem relinquit in sensu diuiso. Et sanè manifestum est, quod aliqua suppositio præsens potest affere voluntati necessitatem contraria libetati: Deus v. g. potest cogere ad aliquid voluntatem; cogit v. g. damnatos ut sint in inferis; homo damnatus ad furcam, cogitur mori; sed nihil potest affere necessitatem, nisi sit in sensu composito; quod enim positum non est, non potest affere necessitatem: ergo necessitas in sensu composito tollit libertatem.

Altera euasio alter explicat sensum compositum & diuisum. Voluntas (inquit) in sensu composito non potest non agere, neque aliud agere, sed tantum in sensu diuiso, id est non potest actio contraria, vel non actio componi, & iungi cum concurso determinante; sed tamen voluntas retinet semper potentiam ad non actum, vel ad actum contrarium; sive suppositio antecedens non destruit potentiam agendi, & non agendi, quamvis impedit actionem, & non actionem: sicut duas actiones contrariae non possunt esse simul, & tamen voluntas habet simul potentiam ad actiones contrarias; similiter enim voluntas posito concurso habet similitatem potentie, sed non habet potentiam similitatis, id est ad opposita simul habenda.

Sed contra. Voluntas qua habet concursum determinantem in sensu composito, eodem modo se habet, quo voluntas beati habentis Dei visionem;

A quo potentia motrix hominis virhet; quo voluntas pueri, aut amentis: sed in illis omnibus potentia non est proximè libera: ergo neque proximè libera est voluntas determinata. Probatur maior; nam voluntas Beati v. g. quamvis propter visionem non possit carere actu amoris, habet tamen potentiam ad amandum, vel non amandum; id est, quamvis non habeat potestatem similitatis, habet tamen similitatem potentie: sed voluntas determinata per concursum non habet potentiam similitatis, sed tantum similitatem potentie: ergo eodem modo se habet. Vnde iterum argumentor. Ut aliqua potentia sit proximè libera, non sufficit ut habeat similitatem potentie, sed exigitur ut habeat potentiam similitatis; non sufficit quod habeat entitatem potentie agendi & non agendi, sed debeat habere antecedenter potentiam similitatis; non quidem copulativè, ut patet, quia non potest agere simul, & non agere; implicat enim ut iungat actu cum non actu; sed disjunctivè, ita ut possit agere si velit, vel non agere si velit; alioquin in omnibus exemplis qua attuli, potentia esset proximè expedita: sed voluntas habens concursum non habet disjunctivè potentiam similitatis: ergo non est proximè libera.

Dices. Voluntas habens amorem in sensu composito, non potest habere carentiam amoris: ergo libertas non exigit potentiam similitatis.

Resp. dixisse me sepius, quod sensus compositus positus dependenter à libertate, non tollit libertatem, sed eam supponit; vnde concessio antecedente, distinguo consequentiam; ergo libertas non exigit potentiam similitatis, consequentem, concedo; antecedentem, nego.

Tertia ratio est, quia si causa secunda propter dependentiam & subordinationem essentiali ad causam primam debet determinari à causa prima, neque sine illa determinatione potest erumpere in ullum actum; certè necessarè sequitur, quod Deus est verè ac propriè causa, & author peccati cuiuslibet, non tantum secundum materiale, sed etiam secundum ipsum formale peccati. Sed hoc in Theologia plenè (ut arbitror) demonstratum træct. i dis. p. 5. non vrgebo pluribus, hanc vnam rationem omnino claram hic addens. Tunc determinatur voluntas ad malitiam formalem peccati, quando determinatur ad aliquid, quo posito invenitibilis homini est malitia formalis: sed si voluntas determinetur ad id, à quo hic & nunc inseparabilis est malitia, determinatur ad aliquid, quo posito invenitibilis illi est malitia: ergo determinatur ad malitiam formalem. Probatur maior. Malitia formalis vel est aliquid priuatuum, vel est positiva formalitas: sed voluntas non potest determinari ad illud priuatuum, aut ad formalitatem, nisi quatenus determinatur ad id à quo inseparabiliter resultat: ergo si voluntas determinatur ad materiale, ex quo resultat priuatio, vel formalitas, determinatur etiam ad formale.

Confirmatur clarissimo exemplo. Sit Iudas in statu, in quo deliberat, an prodicurus sit Christum, an non: Deus ex sua sola voluntate determinat illum ad prodictionem, potius quam ad non prodictionem; potius ad malum, quam ad bonum; non ut implet munus causæ primæ, nam & quæ illud impleret, si determinaret ad bonum. Tunc ostendo manifestè, quod Deus Iudam determinat ad malitiam. Si quando Deus Iudam determinauit ad materiale peccati, non determinaret ad formale, Iudas se ipsum ad illud determinaret: sed posito quod Iudas determinatus fuerit ad materiale, à quo inseparabilis

166 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. II.

parabilis est malitia, & quo posito, malitia illi est inequabilis, non se determinat: quod probo. Iudas non se determinat ad id quod non est in eius electione ut sit, vel non sit: sed posito quod Iudas sit determinatus ad aliquid, quo posito non potest vitare malitiam, non est in eius electione ut sit, vel non sit malitia: ergo Iudas determinatus ad materiale peccati, non se determinat ad formale.

Alia plura possem addere, quæ sequuntur incommoda, & absurdia ex sententia, quam impugno; quæ tamen quia spētare videntur ad Theologiam, prorsus hīc omitto, quia solum hīc spētō Dei concursum naturalem: de auxiliis gratiæ planè abstineo dicere.

Dicitur
Prima obiectio ex multis testimoniis S. Thomæ.

Obiiciuntur primò aliqua testimonia S. Thomæ. Primiò enim (vt supra monui) dicit S. Doctor, *causas secundas moueri à prima*; imò negat illas agere nisi ab ea motas. Vbi præiuia concursus videtur indicari. Secundò ait, *causas secundas ad agendum applicari, & inclinari*. Tertiò ait, *esse in Deo ideas præfinites & prædeterminantes*. Quartò ponit quæst. 3. de potentia, art. 7. duplē virtutem in potentia creatæ, vnam firmam & permanentem; alteram transuentem; quæ ultima virtus esse non potest aliud, quām præmotio voluntatis à Deo. Denique Deum vocat causam primam: non est autem causa prima, si non determinat, sed determinatur.

Resp. In nullo ex huiusmodi testimoniis significari determinationem causæ secundæ à prima. Dicit S. D. causas secundas moueri à prima eo modo, quo dicitur grauia & levia moueri à generante, quia virtutem ab eo mouendi acceperunt; in quo etiam sensu negat illas agere nisi motas. Vbi etiam sepiissimè significat actus indeliberatos voluntatis libera, quorum principium est sine dubio causa prima, ne detur progressus in infinitum. Vnde dicit sepe Philosophus, illos esse à bona fortuna. In eodem sensu dicit S. Doctor, causas secundas inclinari ad agendum, & applicari, quatenus accipiunt ab eo virtutes naturales, per quas inclinantur & applicantur. Ponit etiam in Deo ideas præfinites, & prædeterminantes actiones omnes creaturarum, etiam liberarū, postquam vidit illas futuras sub conditione; tunc enim sine vlo libertatis dispensio prædefinit illas fo maliter absolute, non tamen sine conditione aliqua virtuali, vt exposui prima parte. Meritò etiam statuit duplē potentiam in causa creatæ, vnam quæ intrinseca sit, & innata; alteram quæ sit transiens, & extrinseca tantum, vbi significatur solum Dei omnipotentia parata præbere concursum simultaneum. Denique nihil mirum est, Deum causam vocati primam, quia eius virtus vniuersalis est, & ad omnes effectus sic necessaria, vt nulla causa sine illo cooperante possit exercere suam virtutem, sed sint inertes omnes, & emortuæ sine Deo.

Secunda obiectio.

Obiicitur secundò. A causa indeterminata & indifferente implicat oriri effectum determinatum; determinatum enim & indeterminatum opponuntur contradictori: omnis causa libera est indifferens, nisi aliunde determinetur: ergo à causa secunda libera non potest oriri certus effectus & determinatus, nisi Deus ad illum determinet. Deinde quando aliquis effectus determinatus prodit ab aliqua causa, debet reddi ratio cur ille potius effectus prodeat, quām aliis: sed si prodeat à causa indifferente, non poterit assignari villa ratio: ergo non potest ullus effectus prodire à causa indifferente, nisi Deus illum determinet.

Resp. primò quidem, eodem planè argumento probari posse, quod Deus debet ab extrinseco agen-

A te determinari, cùm sit maximè liber, & indifferens ad ageandum, aut non agendum. Vnde

Resp. secundò, quod à causa indifferente actiū potest effectus prodire determinatus, quia illa causa dicitur actiū indifferens, quæ vim habet se determinandi ad opposita; vnde mirum non est, quod ab ea prodeat effectus determinatus. A causa vero indifferente, quæ vim non habet se determinandi, certum est non posse oriri effectum determinatum, nisi ab extrinseco illa determinetur. In causa igitur libera se ipsam determinante redditur ratio cur hic actus prodeat ab ea nunc potius, quām aliis, quia illa causa cùm sit domina suorum actuum, cùm posset se non determinare ad hunc actum, liberè tamen ad illum se determinauit; nec enim reddi potest alia ratio, quare voluntas velit, nisi quia vult.

B Obiicitur tertio: Necessitas ex suppositione non Tertia obiectio. contraria libertati; determinatio Dei concurrit, necessitas tantum est ex suppositione, qualem facit Dei præscientia, & prædefinitione: ergo illa determinatio non tollit libertatem.

C Resp. distinguendo maiorem; necessitas ex suppositione consequenti, id est quæ causat libere à voluntate, atque adē sequitur eius determinationem, non est contraria libertati, concedo; necessitas ex suppositione antecedente, quæ videlicet causat actum voluntatis, & eum non supponit, non est contraria libertati, nego: si enim certum est, quod aliqua necessitas tollit libertatem, certè illa debet esse aliqua suppositione; nam id quod non supponitur esse, non tollit libertatem; determinatio autem illa voluntatis antecedens est, & non causatur ab vlo actu voluntatis, ideo illa prorsus exscindit omnem vim libertatis. Scio alia multa proferri ab aduersariis, quæ sanè vmbram difficultatis non habent, vt cùm aiunt solam causam vniuersalissimam posse producere vniuersalissimum effectum, id est esse existentia; solam causam summè actualē posse producere posse ultimam actualitatem, seu existentiam. Sed hæc, & alia huiusmodi absolute negari debent, fequeretur enim ex iis, nullam causam secundam habere virtutem agendi.

§. II.

D Vtrum causa secunda determinet causam primam ad speciem, & ad exercitum actus.

E Dico primò, causas secundas, tum necessarias, tum liberas determinare obiectiū causam primam ad speciem, & ad individuum actus, non absolute, sed supposito eius decreto aeterno de concursu causis secundis præbendo, quoties illum exigent.

Obserua primò, duobus modis posse vnam causam determinari ab alia, primò effectiū, secundò obiectiū. Determinare causam aliquam effectiū, est producere aliquid in ipsa causa, quod illum trahat ad opus, vt artifex effectiū determinat securim ad scindendum lignum, imprimens illi motum. Determinare obiectiū causam aliquam, est ostendere illi aliquid, quo viso statim liberè se applicet ad id, ad quod decreuit se applicare; vt cùm pauper, cui decreuerat subuenire, ostendit mihi suam indigentiam, determinat me ad faciendam illi nunc eleemosynam, quam alioquin non facerem. Certum est non posse Deum effectiū à causa secunda determinari; nihil enim in ipso Deo produci potest; sed determinare illum creatura potest ostendendo ipsi suam necessitatem, & exigentiam, cui Deus semper decreuit subuenire. Hoc est determinare obiectiū.

Obserua

Quæst. IV. Sect. III. de Concurso diuino. 167

Determinatio
ad ipsam.

Ad exerci-
tum.
Ad indi-
viduum.

Obserua secundum, determinationem aliam esse quoad speciem, aliam quoad exercitum, aliam quoad individuum. Determinare influxum secundum speciem, est efficere ut influxus tendat ad effectum talis speciei, non alterius, v. g. ut ignis producatur, non aqua. Determinare secundum exercitum, est efficere ut effectus nunc potius producatur, quam ante. Determinare ad individuum, est facere ut influxus tendat ad hunc numero effectum potius quam ad alium eiusdem speciei; v. g. quod producatur ignis A, potius quam ignis B. His positis,

Dixi causam primam determinari obiectiuè à causa secunda quoad speciem & exercitum, non quod causa secunda determinet absolute voluntatem Dei ad dandum huc & nunc talem concursum in specie; sic enim Deus se voluntariè determinans, cum sit liber; sed quia est obiectiuè ratio postulans in tali tempore concursum huius speciei, & non alterius, quem Deus non potest negare posita voluntate, quam ab eterno habuit subueniendi necessitatibus causarum secundorum.

Prima pars de determinatione ad speciem actus manifesta est primum pro causis necessariis, quia illæ sunt ex sua natura determinatae ad unum, neque possunt ad alios effectus excurrere: v. g. ignis ex sua natura determinatus est ad producendum ignem, non aquam; ideoque natura ignis est tota ratio cui Deus cum igne potius ignem producat, quam aquam: ergo causa naturales determinant Deum ad speciem actus; ideo propterea Deus praebet concursum ad effectum talis speciei, & non alterius, quia causa secunda petit concursum talis speciei, non alterius; eamque suam indigentiam obicit Deo. Deinde pro causis liberas hoc etiam patet, quia libertas contrarietas sita in eo est, quod voluntas se ipsum determinat ad actum talis speciei, & non alterius, v. g. ad amorem potius, quam ad odium: sed non potest determinare se ipsum ad speciem, quin etiam determinet Deum obiectiuè; si enim voluntas determinat se ipsum ad amorem, & non ad odium, ratio cui Deus concurrit ad amorem erit exigentia & determinatio causa secunde, non autem determinatio Dei: ergo causa secunda libera Deum determinat ad speciem.

Et hoc unum volvere omnes illi Doctores qui dicunt, concursum, quem Deus præbet, esse indifferente ex eo, quod non tendat nisi ad rationes generales entis; sic enim docent Molina, & Ruiz numeri citati; non enim intelligunt, quo à Deo producantur sola rationes genericæ, creatura vero producat rationes specificas, que nihil dici posset absurdius; quia cùm rationes specificæ sint entia per participationem, debent produci à Deo; & cùm identificantur cum rationibus genericis, certè produci una non potest sine altera. Volunt igitur tantum illi Doctores, concursum Dei esse indifferente, quia quamvis totus effectus secundum omnes gradus sit à Deo, Deus tamen à causa secunda determinatur ad speciem actus: ratio enim cur eff. eius sit in tali specie, est determinatio creaturæ, non autem Dei determinatio; ideoque formaliter eius concursum est indifferens, & tendit ad solas rationes entis superiores, quamvis realiter ad omnes tendat, cùm eius concursum sit ipse concursum creaturæ.

Secunda pars de determinatione ad exercitum non est minus evidens, primum pro causis necessariis, quia illæ positis omnibus requisitis ad agendum, ita determinate sunt ex sua natura, ut non possint non agere: ergo illæ non determinantur à Deo, sed Deum determinant.

Secundum pro causis liberas probata est in sape-

A priori assertione, vbi probatum est, causam secundam non determinari à prima: ego causa secunda determinat causam primam, quia scilicet aliqui tota excinderetur libertas & indifferentia voluntatis; libertas enim contradictionis est indeterminatio ad agendum, & non agendum, & determinatio voluntatis per se ipsam, quod alibi sè demonstratum est. Voluntas ergo determinat seipsum ad exercitum actus, & ad illud Deum determinat. Vide ibi dicta.

Obicitur primum. Si causa secunda Deum determinat, sequitur Deum in agendo pendere à creatura, quod nemo dicere audeat. Probatur tamen, quia si verum est dicere: Idem Deus operatur, quia causa secunda operatur; verum est dicere, quod Deus pendet à creatura: sed si causa secunda Deum determinat, verum est idem Deus operari, quia causa secunda operatur: ergo verum est quod Deus in operando pendet à creatura. Deinde si causa secunda determinaret à Deo, causa secunda penderet à Deo in operando: ergo si causa prima determinaret à causa secunda, certè penderet à causa secunda.

Resp. negando sequi, quod si Deus determinaret obiectiuè, supposito suo decreto, penderat à causa secunda in operando, sine illa enim operari posset si vellet; & si nollet operari, non operaretur: si ergo ab aliquo penderet, à suo penderet decreto, non à creatura; nam licet Deus exigentiam sequatur creaturarum in operando, posset tamen ea negligenter operari quilibet aliud. Quod autem hoc nolit, non propterea dépendet à creaturis in operando, sed tantum propter immensam suam liberalitatem decrevit earum sequi exigentiam. Ad argumentum negatur prima illa maior; si verum est, Deum idem operari, quia creatura operatur, verum est quod Deus in operando pendet à causa secunda. Hoc (inquam) nego, quia Deus obiectiuè solum determinatur, & supposito decreto suo. Si causa secunda determinaret à Deo, penderet ab eo, quia determinaret effectiuè, non obiectiuè.

Obicitur secundum. Si causa secunda seipsum determinat, & causam primam, debet causa secunda dici primum principium sui actus: sequitur etiam quod causa prima subest, causa vero secunda praedita; inquit quod Deus causa est secunda, creatura vero est causa prima. Denique sequitur, Deum cùm creaturam videt labi ad malum, lapsum eius sequi, suoque influxu adiuvare, trahique ab eo in societatem flagitij, quod designat.

Resp. duo posse intelligi per primum principium sui actus: primum principium omnino indpendens ab alio: secundum id quod se ipsum determinat. Creatura non potest priori modo dici primum principium sui actus, sed tantum secundo modo. Et sane quando voluntas male facit, non potest assignari principium ullum anterius voluntate, & ipsa est primum principium sua ruina. Quod adhuc sequi, praefixa causam primam, & secundam subesse, negandum est, quia causa secunda non absolute primam determinat, sed tantum ex suppositione diuini decreti facti liberaliter, ratione cuius voluit libertatis inclinationem sequi ut posset voluntas operari liberè, & mereri, aut demereri, in quo non subest, sed adiuvat operantes ex nostra determinatione. Vnde nec sequitur, quod Deus causa sit secunda; causa enim prima non illa dicitur, quæ determinat; sed illa cuius influxus omnibus planè aliis agentibus necessarius est. Denique de societate flagitij quod additur, suprà reiectum est, cùm dixi Deum non concurrere nisi ad materiale peccati, cùm concurrat ut causa prima, & bene faciat id quod male creatura operatur.

Obicitur

Secunda pars con-
clusionis.

168 Philosophiæ Peripat. Lib.II. Disp.II.

Tertia ob-
iectio.

Obiicitur tertio. Tunc voluntas non potest seip-
sam determinare quando non habet actualem con-
cursum Dei : sed si voluntas Deum determinat, non
habet actualem Dei concursum tunc quando seip-
sam determinat : ergo si voluntas Deum determi-
nat, non potest seipsum determinare. Maior est eu-
dens, quia sine Dei concursu creatura nec agere
potest, nec determinare seipsum. Probatur minor. Si
creature Deum determinat, prius determinat seip-
sum, quam determinet Deum : sed Deus non exhibe-
t suum concursum antequam sit determinatus :
ergo Deus non exhibet suum concursum nisi post-
quam creatura seipsum determinavit.

Respondio, determinationem creatæ voluntatis
posse concipi, vel prout actu ponitur, vel prout con-
cipitur futura sub conditione, si nimis diuinus
ei detur concursus. Non potest quidem actu poni
determinationem creaturæ antequam actu ponatur di-
uinus concursus, sed antequam Deus ponat suum
concursum, potest cognoscere illam determinatio-
nem prout futuram hic & nunc, si præbeat voluntati
suum concursum. Id quod Deus determinat,
non est actualis ipsa determinatio creaturæ, sed est
illa determinatio prævisa sub conditione si detur
concursum.

Ad argumentum itaque conceditur maior, &
minor distinguitur : sed si voluntas Deum deter-
minet, non habet actualem Dei concursum tunc
quando actualiter determinat seipsum, nego ; tunc
quando cognoscitur sub conditione quod seipsum
determinabit, concedo : tunc enim sufficit si ha-
beat concursum paratum sub conditione, non re-
quiritur ut illum actu habeat. Ad probationem di-
stinguitur maior : si voluntas Deum determinet,
prius determinat seipsum actu, quam determinet
Deum, negatu ; prius cognoscitur determinare
seipsum sub conditione, concedo.

Instabis : Illa determinatio creaturæ necessari-
d est à Deo, cum sit ens participatum : ergo Deus
determinat creaturam.

Resp. distingendo antecedens : illa deter-
minationem creaturæ est à Deo, formaliter ut determina-
tio est, nego ; prout actio est, concedo.

Multa video contra hoc adhuc posse obiici. Pri-
mò, quod impossibile videatur decretum, quod Deus
dicitur habere de præbendo concursu ; quia illud
erit contrarium libertati. Secundò, quia nihil vide-
tur assignari posse, per quod causa secunda deter-
minet Deum ad præbendum concursum ; id est, quod
nihil Deus videre potest in creatura, per quod de-
terminetur hic & nunc ad exhibendum concursum,
& non antea. Quæ duo breueri postea expediti
poterunt, quantum satis est Philosopho ; plenior
enam illa tractatio data est prima secundæ.

S. III.

*Vtrum causa prima determinet causam secun-
dam ad individuum actus.*

Conclusio
affirmans.

Dico tertio determinationem effectus quoad in-
dividuum actus peti à causa prima, non au-
tem à causa secunda, vel à circumstantiis aut mate-
ria : id est, agens creatum elicit hunc effectum nu-
mero, & non alium ; hanc actionem nume-
ro, & non aliam in eadem specie, quia Deus de-
terminat ut hic effectus numero, & hæc numero
actio producantur. Ita docent Suarez diff. 5. s. 9.
num. 7. Hurradus disp. 10. sectione 4. contra Val-
quem tom. 3. in 3. parvum, disp. 74. c. 8. Valentia 3. par-
te, diff. 11. q. 1. art. 3.

A Ratio est, quia determinatio effectus ad individuum non potest oriiri ab alia causa, quam à prima: Causa libe-
rata ergo fit à causa prima. Antecedens probatur primo pro causa libera ; illa enim non potest se determinare ad id quod non cognoscit : sed non cognoscit varias actuum individuationes, cum enim amas, non præfes amorem A, amoris B : ergo causa libera non potest se determinare ad individuum actus.

Secundò idem probatur in omnibus causis ; vel Causa na-
turale, enim hæc determinatio peteretur ab ipsa natura

causæ, vel ex intrinseca ratione effectus certum po-
stulantis ordinem, vel ex circumstantiis, vel à tem-
pore : à nullo ex his capitibus potest oriiri : ergo à sola causa prima oriiri potest. Primiò quod non pos-
sit oriiri ex ipsa natura causæ, probatur, quia ignis
est omnino indifferentis ad producendum ignem A,
vel ignem B, aut C : neque habet in se aliquid, quo
determinetur potius ad ignem A, quam ad ignem C.
Secundò non petetur ab intrinseca ratione ef-
fectus qui postuleret esse prius, quam alter ; quia si
daretur essentialis ordo effectuum inter se, non pos-
set etiam diuina virtute fieri ut ordo hic mutaretur:
hoc autem falsum est, quia in resurrectionibus mi-
raculosis effectus, qui ante erant priores, facti sunt
postiores : non est igitur ordo iste effectuum in-
trinsicus effectui. Tertiò non à materia, quia illa
indifferentis est ad omnes formas & actiones reci-
piendas, cum sit potentia universalis. Quartò non
à circumstantiis, quia illæ circumstantiæ sunt aliquod
individuum : ergo causa illarum circumstantiarum
debet determinari per aliquid aliud, non à cir-
cumstantiis aliis, sic enim daretur progressus in in-
finitum.

Tertiò declaratur modus, quo causa prima deter- Modus hu-
minat causam secundam ad individuum actus ; ius deter-
minando enim ignis v. g. hic & nunc applicatur nationis.
ligno, habet virtutem completam ad calefactio-
nem ut octo ; sed nihilominus ex se indifferentis est
ad illam, vel ad illam calefactionem ut octo, neque
magis inclinat in unam, quam in aliam ; tantum
enim curat facere actionem aliquam singulararem,
hoc autem vel illud individuum facere non curat.
Videns itaque Deus causam secundam ita perple-
xam, ut supplet defectum causæ naturalis, deter-
minat ad individuum, tribuens hunc numero con-
cursum, & non alium ex innumeris quos præbere
tunc posset : & quia diuinus concursus idem om-
nino est cum concursu creaturæ, necesse est con-
cursum causæ secundæ determinari hoc modo ad
hanc singularitatem, & consequenter ad hunc ef-
fectum numero ; v. g. si possum scribere duobus cal-
lamis, tu vero criprias mihi vnum, tunc permitis
mihi scriptiōem per vnum, & impedi scriptio-
nem per alterum.

Obiicitur primò. Causa prima non potest deter- Prima ob-
minare ad individuum, quin determinet etiam ad iecitio.
speciem & exercitum, quia gradus individuum idem
est cum specifico ; qui enim determinat ad gradum
individuum, determinat ad omnia, quæ cum ipso
E identificantur ; sicut qui producit gradum individuum, necessariò producit specificum.

Resp. negando causam secundam determinari à
Deo quoad speciem & exercitum, etiamsi deter-
minatur ad individuum, quia illi gradus, quamvis
identicè sint vna res, distinguuntur tamen forma-
liter : nego autem eum qui determinat ad gradum
individuum, determinare ad omnia, quæ sunt vnum
realiter cum illo gradu individuo, sed tantum ad
ea quæ sunt vnum formaliter. Fato eum, qui pro-
ducit gradum individuum, producere necessariò
gradum specificum, quia productio terminatur ad

z cm

Quæst. IV. Sect. III de Concursu diuino. 169

Secunda obiecit. rem prout est in se à parte rei; determinatio terminatur ad rem prout subest intellectui præscendentis formalitatem vnam ab alia, ut dixi agens de præcisionibus obiectus.

Obicitur secundus. Si determinatio quoad speciem & exercitium peteretur à causa prima, excideret tota libertas creatæ; ergo excludit etiam libertas, si Deus determineret ad individuum. Probatur consequentia, quia posito quod Deus decreuerit dare hunc numero concursum, & non aliud, voluntas non est amplius indifferens ad producendam villam aliam actionem: ergo non habet plena libertatem; si enim plena libertas tollitur per determinationem ad speciem, certè illa tolletur multò magis per determinationem ad individuum.

Resp. libertatem causæ secunda nullo modo tolli per determinationem ad individuum, sicut tolleretur per determinationem quoad speciem vel exercitium. Ratio est, quia determinatio quoad individuum non tollit libertatem contrarietas, neque libertatem contradictionis, quæ duæ sufficiunt ad integrum libertatis. Triplex videlicet excogitati potest voluntatis indifferenter. Prima est libertas contrarietas, qua possum amare, vel odiare. Secunda contradictionis, qua possum amare, vel nō amare. Tertia libertas ad individuum, qua possum elicere amorem A, vel amorē B. Essentia creatæ libertatis exigit duas priores indifferentes, sed ultimam istam non exigit. Igitur determinatio quoad individuum cum non tollat libertatem contrarietas, aut contradictionis, nec enim determinat ad agendum, neque ad non agendum intra talē specie, nullo modo tollit libertatem, sicut eam tolleret determinatio quoad speciem, & quoad exercitium; determinatio enim quoad exercitium supponit duas determinationes iam factas, vnde nec facit ut voluntas, quæ non esset operatura, operetur, neque ut eliciat actum talis speciei, quem non esset elicitus; sed tantum facit ut actum eiusdem speciei cum ceteris innumeris quos posset elicere voluntas, elicit potius quām alios.

Tertia obiecit. Obicitur tertius. Voluntas est libera non solum ad amandum & non amandum, sed etiam ad amandum intense, aut remissione; sed intensio & remissio actus pertinent ad iaduindicationem actus: ergo voluntas libera est circa iaduindicationem actus. Minor est certa; nam amor ut quatuor, non differt specie, sed individuus, rarer tantum ab amore ut sex.

Resp. voluntatem esse liberam, & se determinare ad amandum intensè, vel remissè; sed nego determinationem ad intensiōnem & remissionem actus esse determinationem ad individuum, quia voluntas potest elicere plures actus intensos ut sex, & plures actus intensos ut octo. Si quod rarer ergo, quomodo determinetur ad hunc actum ut sex potius quām ad alium actum ut sex, fateor quod intensio actus non pertinet ad speciem actus, sed est aliquid accidentale ipsi qualitatibus; id est dici potest pertinere ad specie accidentalē.

Obicitur quartus. Si causa secunda esset propter indifferens quoad individuum actus, ita ut posset quilibet producere, posset etiam producere naturaliter effectum iam corruptum sine illo miraculo, & sic mortuorum resurrectio non erit impossibilis naturaliter.

Resp. causam secundam esse quidem ex se indifferente ad omnes effectus, qui possunt produci naturaliter, cuiusmodi non est effectus iam corruptus; sed quia tamen causa propter quam reproduci non potest effectus, solum est (ut alias dixi) decretum diuinum, id est dici potest causam secundam esse quidem ex se indifferente ad productionem effectus corrupti, si adhuc omnes dispositiones requirant ex parte subjecti, & Deus ad eum determinaret: v.g. si hodie indifferens est, quantum est ex se, ad producendum idem lumen quod heri producebat; si enim Deus illū determinaret

R.P. de Rhodes cursus Philosophi.

A ad eius productionem, tam bene illum produceret, quam alius lumen: & quando corpus embryonis formatum est, & paratum ad unionem cum anima, tam bene vinciret anima hominis mortui, quā alteri anima de novo creata. Sed absolute tamē dici non debet causa secunda indifferens ad productionē eff. Atque corrupti, quia propter diuinum decretum de non reproducendis effectibus corruptis, & sapientia de factū dispositionū necessariarū ad productionem talis effectus, ille non potest sine miraculo iterū produci.

Resurrectio ergo mortuorum est verē supernaturalis secundum modum, non propter solum Dei decretū, sed quia supplentur in ea dispositiones necessariae ad productionem effectus; solo videlicet imperio, in instanti, sine illo agente applicato, sine materia villa disposita per prævias alterationes, corpora corrupta & dissipata relumunt priorem statum, quod est supernaturale.

§. IV.

Quale sit decretum, quo proximè Deus omnipotētiam suam applicat ad præbendum concursum.

Contra datam resolutionem de determinatione causa primæ per causam secundam, granissima status controversia. (vt notabā) difficultas est, quia Deus non potest actu præbere suum concursum causæ liberae hic & nunc operanti, quin ab aeterno decreuerit concursum illum præbere; id est, quin haberit voluntatem fixam & determinatā præbendi hoc tempore talem numero concursum; Deus enim in tempore nihil facit, quod facere non decreuerit ab aeterno. Sed neque fuit illud decretum duxat aliquod generale ac confusum, quo dixerit, *Volo concurrere cum causis secundis quoties ipsa hoc exigens, sed etiam dixit distinctissimè, Volo cum tali causa, in hoc instanti concurrere ad talem actum;* & quando actu exhibet concursum dicit, *Volo hic & nunc applicare meam omnipotentiam, & præbere concursum.* Unde videtur quod illud decretum absolutū est, efficax, determinatum, & antecedens productionem effectus; sed cum decreto absoluto & antecedente videtur non posse stare voluntatis indifferētia, cum huiusmodi decretū non possit frustrari effectu: ergo cum concursus Dei non potest stare indifferētia voluntatis creatæ?

D De hoc Dei decreto fuse dilputabam prima secunda, agens de libertate voluntatis; & plenē de illo differunt Suarez diff. 22. Metaphys. secr. 4. & lib. 1. de concursu Dei, c. 14. Valques 1. p. diff. 87. c. 1. Lessius de gratia, c. 4. Arrubal diff. 77. Ruiz de voluntate Dei, diff. 45. Monceus diff. 13. c. 9. Fasolus q. 19. art. 4. Herice, Ariaga, & reliqui Theologii communiter. Mihī obiter indicasse hic satis erit quia alias dixi pleniū.

Dico tertio. Decretum, quo Deus proximè applicat suam omnipotentiam ad cooperandum causis secundis liberis, non esse simpliciter antecedens, sed sequitur conditionem eorū quae voluntas liberae factura est, nec esse simpliciter determinatum & absolutum, neque simpliciter conditionatum & indifferens; sed ita esse absolutum, ut æquivalenter sit conditionatum & indifferens.

E Quatuor partes habet conclusio sigillatim, sed brevissimè probandas.

Primum, quod decretum illud non sit simpliciter antecedens, probatur, quia illud decretum, quod sequitur prævisionem conditionatam eorum, quae voluntas factura est, non est simpliciter antecedens; nam licet antecedat effectum absolutū futurum, sequitur tamen illum futurum sub conditione: sed voluntas dandi concursum voluntati liberae hic & nunc, sequitur prævisionem conditionatam actus voluntatis, alioqui necessitatē voluntatem antecedenter & ex eo modo ageret voluntas: ergo illa voluntas diuina non est simpliciter antecedens.

P

Secundus,

RHODES

170 Philosophiæ Peripat. Lib. II. Disp. II.

Non est simpliciter absolutum.

Secundò, quod illud decretum non sit simpliciter absolutum & determinatum, probatur prīmò, quia si decretum, quo Deus p̄parat consensum, esset simpliciter efficax, absolutum, & determinatum ad unum, voluntas nunquam facere posset ea quae non facit, & ita nunquam peccaret aliquid omitendo. Probatur h̄ec sequela. Voluntas facere non potest id ad quod perat non habet cōcūsum: sed voluntas nunquam haberet paratum concūsum ad ea opera, quae non facit; Deus enim non pararet concūsum nisi per decretum absolutum & efficax, quod semper habet effectū: ergo voluntas nunquam facere potest ea quae omittit, si decretum hoc Dei est absolutum & determinatum. Secundò, vel illud decretum ita sequitur consensum voluntatis p̄tūsum conditionate, vt dicat ordinem ad p̄cūsionē illam, vel ita vt nullum ordinem ad eam dicat; si dicit ordinem ad illam scientiam: ergo non est simpliciter absolutum, sed includit aliquam conditionem, vt patet; si non dicit ullum ordinem ad illam scientiam, neque vlo modo ab ea pendas: ergo facit necessitatem antecedentē simpliciter, quod probabo. Illa est suppositio simpliciter antecedens, que non pendas vlo modo à consenu voluntatis, & necessariō inferit effectū: hoc decretum nullo modo penderet à consenu voluntatis, & necessariō inferret effectū, cum esset absolutum & efficax: ergo illud decretum esset suppositio antecedens. Tertiò, si decretum illud absolutum est, & efficax, Deus per scientiam necessariam, non autem per scientiam conditionatam praeuidet consensum voluntatis, & sic ille consensus est simpliciter necessarius. Probo hanc sequelam. Implicat vt Deus praeuideat consensum voluntatis futurum conditionatē, quin praeuideat omnes eius causas, quae necessarie sunt ad eis existentiam, quarum una est decretū efficax dandi concūsum: sed Deus per scientiam necessariam, non autem per scientiam vlo modo libera cognoscit, quod si habeat decretum absolutum dandi concūsum, voluntas operabitur; hoc enim est omnino necessarium: ergo Deus cognoscit consensum voluntatis per scientiam necessariam. Neque satisfacit Vasques dicens, istud esse decretum duntaxat comitans; patet enim quod sit antecedens, cum sit unum ex praequisitiis ut ponatur consensus.

Non est formaliter conditionatum.

Tertiè, quod illud decretum non sit simpliciter condit onatum, probatur; quia voluntas purē conditionata non potest ponere actū & efficaciter effectū, quādū manet conditionata: h̄ec Dei voluntas actū, & efficaciter ponit cōcūsum, est enim voluntas actū concūsum prabens voluntati consentienti: ergo illa voluntas non est purē, ac formaliter conditionata. Deinde si voluntas illa esset conditionata formaliter, Deus diceret, *Ego volo probare concūsum si voluntas consenserit*: hoc autem implicat, quia cū Dic concūsum & consensus voluntatis sint actio eadem, Deus diceret, *Volo concurrere, si concurrero*: ergo voluntas illa non est formaliter conditionata.

Quartò, quod illud decretum non sit simpliciter inefficax, & indifferens ad disūcta, ita vt Deus habeat solum voluntatem concurrendi ad amorē, vel ad odium, & applicandi suā omnipotentiam ad bonum, vel ad malū opus, demonstrari potest prīmò, quia illa voluntas est efficax, quae habet suum effectū; voluntas enim inefficax dicitur illa, quae non habet effectū; efficax illa, quae habet effectū; sed voluntas exhibēs h̄ec & nunc concūsum ad amorē, habet effectū; voluntas enim actū amat, vt suppono ergo illud decretum non est inefficax. Secundò, quod etiam non sit indifferens ad duo disūcta, probatur manifestē, quia illa voluntas non est indifferens ad duo disūcta, quae habet effectū determinatū ad unam partem disunctionis, & non ad alā: sed voluntas qua Deus proximē h̄ec & nunc applicat suam omnipotentiam mihi loquenti, habet effe-

A Etū determinatū ad unam partem disunctionis, & non ad alā: ergo illa voluntas non est indifferens ad disūcta. Deinde implicat vt illa voluntas sit indifferens, & tamen efficax, alioqui ponet actū duo contradictriorū; vellet enim efficaciter agere illa voluntas, qua Deus proximē applicat suam omnipotentiam, est efficax, vt ostendit ergo implicat vt illa voluntas proxima sit indifferens; si enim aequaliter terminatur ad disūcta, quae opponuntur contradictioni, certè ponit omnino aequaliter vitrumque disūctū oppositum contradictioni. Denique illa voluntas cū operatur, non est indifferens ad disūcta, que antequam operatur, determinatur à causa secunda ad unā partem disunctionis: sed Dei voluntas determinatur à causa secunda ad unā partem disunctionis: ergo voluntas illa proxima non est simpliciter indifferens. Dico, voluntas proxima; quia certum est, quod voluntas remota & generalis prabendi concūsum omnibus causis liberis, est indifferens & conditionata.

B Quintò itaque sequitur vt decretū istud sit conditionatum, vt dixi, virtualiter, & aequaliter, ita vt Deus non dicat, *Volo concurrere si voluntas consenserit*; sic enim decretum esset conditionatum formaliter: sed, *Volo concurrere ita ut non hoc velle, si voluntas creata vellet omittire actionem*; quod est decretum esse conditionatum virtualiter. Probabo autem, quia istud decretum, vt probauī, nec est simpliciter absolutū, ne obstat voluntati libera; nec est formaliter & simpliciter conditionatum, ne sit inefficax: ergo est conditionatum virtualiter, sic enim neque simpliciter antecedens est, cum supponat scientiam conditionatam, & ab illa pendas; neque collit libertatem, cum includat illam vi conditionem. Neque inefficax est, cum absolute dicat, *Volo concurrere, sed ita tamen ut cessare possit voluntas à consensu, & illum omisere*: quod est decretum esse dependens à voluntate.

C Sic ergo componi possunt dissidentes Authorum sententiā, qui enim volunt istud decretū esse absolutum & efficax, non excludunt conditionem virtualē, cū etiam velint illud p̄dere à scientia conditionata; & qui volunt illud esse conditionatū, indifferens, & inefficax, non ponunt conditionem & indifferentiā nisi virtualē, eo quod Deus, quantum est ex separatus sit non agere, si voluntas velit omittire consensum; & tam paratus sit ad unum extremū disunctionis quam ad aliud extremū. At in hoc differt decretū Dei concurrendi cum causis necessariis, à decreto concurrendi cum causis liberis, quod illud sit absolutū simpliciter, & sine conditione vla virtuali; cū tamen istud aequaliter sit conditionatum. Neque in hoc illius est circulus, vt ostabat ex statim dicēdis.

§. V.

*Quid sit illud, quo causa secunda determinat pri-
mam ad prebendum concūsum.*

D E *H*ec est altera, vt monebam, ea que grauissima difficultas, quā probatur implicare vt causa secunda determinet Deum ad concurrendū; si enim Deum obiectū determinat, sācē debet per aliquid illā determinare; nihil autem videtur posse assignari per quod Deum determinet; non enim entitas ipsa voluntatis Dei determinat, cū illa sit indeterminata, & indifferens; neque ipsa voluntatis determinatio, quia illa cū sit actio voluntatis, vel certè illā includat, est etiam realiter ipse cōcūsus Dei, atque ita Deus per suū cōcūsum determinabitur, vt velit prabere concūsum; quod implicat, quia cōcūsus est aliquid posterius voluntate prabendi concūsum. Multi etiam sunt in hac explicanda difficultate Theologi, quos citauī nuper: Conclusio mihi satis erit obiter explicare, quae dixi alias diffusus, quadri-
membris.

*Dico quartò, Deum non posse determinari à cau-
sa*

Quæst. IV. Sect. II. de Concurso diuino. 171

la secunda, quin videat aliquid in ipsa, per quod exciteretur, & determinetur hic & nunc ad agendum; illud autem esse non posse actionem, quam eliceret voluntas, si se sola posset agere; neque determinationem voluntatis causalē, aut formalē, præuisam conditionatē, si detur concursum; sed esse actionem ipsam conditionatē futuram, si Deus decreuerit accommodare se voluntati, dando illi concursum. Quatuor sunt partes conclusionis.

Deus videt aliquid in causa secunda, per quod determinetur & excitetur ad exhibendum concursum suum, miror posse à nonnullis negari, qui aiunt, præberi à Deo concursum duntaxat indifferentem, & parari omnipotentiam ad ea quæ voluntas voluerit, eo modo quo paratus est habitus concurrere cum potentia; quod est Deum cæco modo agere. Probatur autem hoc dici nullo modo posse: primò, quia Deus non effectu determinatur à voluntate, sed obiectu, ut dixi: sed determinari Deum obiectu, est Deum videre rationem aliquam obiectuum, per quam excitetur: ergo Deus videt in creature rationem aliquam obiectuum, per quam excitatur. Deinde non potest Dei omnipotencia hic & nunc applicari ad cooperandum, nisi per Dei voluntatem applicetur: sed voluntas non potest applicare omnipotentiam nisi aliquid videat intellectus per quod excitetur voluntas, qua ut patet, nunquam fertur in incognitum: ergo intellectus Dei videt aliquid in creature cum qua concurrit. Præterea Dei decretū dicitur esse posterius scientiæ conditionatè corum, qua voluntas factura est: ergo voluntas non operatur sine directione illius scientiæ, videturque aliquid, à quo excitetur. Denique cæcus ille modus operandi prorsus dedecet intuentem omnia prouidentiam.

Non videret quid factura sit voluntas sine concursum. Secundò, illud per quod creature Deum determinat, seu illud, quod Deus videt, & per quod excitatur ad operandum hoc & non aliud, hic & nunc, non ante, neque post, non est actio, quam causa secunda eliceret si posset operari sine concurso Dei; Deus enim (inquit quidam Doctores) videt voluntatem operabundam, id est operaturam hic & nunc, si absque Deo posset operari; quod sane placere nullo modo potest. Primò, quia illud quod est omnino impossibile, non potest terminare scientiam Dei practicam, neque dirigere voluntatem; nunquid enim chimera potest terminare scientiam practicam Dei, quia semper terminatur ad aliquid operabile? Sed id quod voluntas creata faceret hic & nunc, si per se solam posset operari, est aliquid impossibile ac chimericum: ergo illud non potest dirigere voluntatem Dei, nec terminare scientiam practicam. Deinde Deus non potest cognoscere voluntatem operaturam hic & nunc, si posset operari sine Deo, nisi cognoscat actionem in individuo, quam elicitor esset voluntas: sed non potest cognoscere operationem ullam in individuo, quam elicitor esset voluntas, si operaretur sine concurso Dei, quia nulla huiusmodi operatio est possibilis: ergo Deus non potest cognoscere quod voluntas esset operatura sine concurso Dei. Denique absurdum est dicere, voluntatem esse actu liberam dependenter à conditione aliqua impossibili. Fatorum Deum multa cognoscere impossibile: v. g. videt quod si Spiritus sanctus non procederet à Filio, non distingueretur à Filio; sed nego tantum, quod huiusmodi conditio impossibilis dirigit unquam voluntatem Dei ad operandum, & quod terminet scientiam Dei practicam.

Tertius, id quod Deum determinat, non est determinatio ipsa creata voluntatis absolutè futura, ut patet; quia actio voluntatis ut fiat, exigit diuinum

R. P. de Rhodes curs. Philosoph.

Tertia pars.

A concursum: ergo non potest fieri absolute futura talis actio, nisi iam decretus sit diuinus consensus: ergo actio illa iam absolute futura non determinat Deum ad decernendum concursum. Sed neque actio illa voluntatis determinat Deum conditionatè præuisa sub tali conditione, si detur concursum. Ratio est, quia id quod determinat Deum ad concursum, est aliquid prius concursum: sed actio creaturæ præuisa conditionatè, si detur consensus, non est prior concursum: ergo actio creaturæ futura conditionatè si detur concursum, non determinat Deum ad concursum.

Quartus itaque. Id per quod causa prima determinatur ad dandum concursum, seu id quod Deus videt, est determinatio ipsa voluntatis creaturæ futura conditionatè, si Deus decreuerit dare concursum accommodando se voluntati, quia verè illud Deus videt, & illud antecedens concursum; decretum enim concursum antecedens concursum: ergo per illud potest excitari, & determinari Deus ad dandum concursum. Deinde potest Deus determinari per actionem creatram futuram dependenter ab omnibus suis causis: sed quando Deus dicit, *Voluntas agit si ego decrevero concurrere cum illa;* Deus videt actionem voluntatis futuram dependenter ab omnibus suis causis futuris conditionatè: ergo per illam potest determinari.

Obijicitur primò, hinc sequi, quod diuinus consensus est posterior, saltem ratione, quam actio cause iecit. Prima obsecratio. Secunda, siue quod hæc actio prius ratione prodit à causa secunda quam à causa prima: consequens illud absurdum est, quia in illo priori concursum creaturæ independens esset à Deo, & consequenter non esset ens per participationem à Deo: ergo id quod Deum determinat, non est actio creaturæ. Probatur maior. Quia id quod determinat Deum ad concursum, est prius concursum: actio creaturæ determinat Deum ad concursum: ergo est prior concursum.

Resps. non esse absurdum dicere, quod actio cause secundæ in aliquo sensu dici potest prior ratione, quam concursum cause prima; prius enim ratione significare potest id quod est ratio ut aliquid sit, & non contra: hæc enim propositione vera est. Ideo Deus agit, quia creatura illum determinat: hæc autem falsa, Ideo agit creatura, quia Deus se determinat. Si autem prius ratione significet id quod potest concepi agere independenter, certè concursum Dei non est posterior concursum causa secundæ, quia implicat concepi causam secundam agere independenter à causa prima. Neque potest ullum signum rationis fangi, in quo agant causa secunda, & non agat prima, sed tantum in eodem signo concipitur agere causa secunda, & determinare obiectum Deum ad cooperacionem. Fatorum ergo, quod actio creaturæ ut conditionatè futura, præcedit actualem exhibitionem concursum; sed nego quod actio creaturæ absolute possita, illam præcedat; hæc enim Deum non determinat, ut patet.

Obijicitur secundò. Deus hanc propositionem cognoit per scientiam necessariam. Si ego dedero, vel si obiectio: voluntari meum concursum, voluntas se determinabit ad agendum; est enim hoc necessarium & infallibile: ergo Deus ut determinetur, non videt actionem voluntatis futuram sub ea conditione; semper enim videt actionem eo modo futuram.

Resps. illam quidem propositionem cognosci per scientiam necessariam, Si ego dedero concursum, voluntas agit; & per hoc Deus non determinatur. Sed istam, Si ego decrevero dare concursum accommodando me voluntati; Deus cognoscit per scientiam conditionatam, quia decretum hoc Dei, ut patet, non est absolutum, sed dependens à voluntate. Si Deus diceret, Si ego absoluere decrevero concurrere,

P 2 voluntas

voluntas ager, esset propositio necessaria; sed ista contingens est. Si ergo decreuero concurrere sequendo exigentiam voluntatis, voluntas libere operabitur; & hoc est quod videt Deus, & per quod determinatur.

Tertia ob- iectio.

Obicitur tertio, Deus non potest videre determinationem voluntatis creatæ, quin videat illam existentem dependenter ab omnibus suis causis sed una ex illis causis est decretum Dei de dando concusso: ergo Deus non potest videre determinationem creatæ voluntatis, quin videat suum decretum: ergo non determinatur ad decretum per illam determinationem: ergo Deus determinatur ad decretum per ipsum decretum.

Resp. Deum non posse determinari ad decretum per ipsum decretum, sed posse determinari ad decre-
tum per aliquid quod in obliquo connotet ipsum
decretum conditionat futurum. Vnde ad argumen-
tum concedo, quod Deus non potest videre deter-
minationem creatae voluntatis, quin videat decre-
tum suum conditionate præuisum ab eo connota-
ri; nego autem ultimam consequentiam: ergo non
determinatur ad decretum per illam determinatio-
nem qua in obliquo connotat decretum futurum
conditionate; sic enim ipsum decretum non deter-
minat decretum, sed aliquid connotans in obliquo
decretum, in quo nihil est incommodi.

QVÆSTIO V.

De causa finali.

Aristoteles 2. *Physic.* cap. 8.

Causam finalem Ethica considerat agens de fine ultimo ad quem homo debet dirigere suos actus, & ex illo totam vitam ordinare. De hac autem causa quinque sunt physice considerationis. Primum existentia & quidditas causae finalis cum variis eius divisionibus: secundum principium causandi finis: tertio causalitas: quartio effectus: quintum quænam agentia agant propter finem.

SECTIO I.

Quid est divisione, & existentia causa finalis.

Quiditas definitione continetur; divisio multiplex est. Circa existentiam finis controuersum d. intaxat hoc loco est, utrum finis verè participet conceptum formalem causa, & sit vera causa.

Dico primo, recte lineam definiti, *laetus* *gravis*,
seus *propter cuius amorem* *fit aliquid*. Materia vide-
licet caustat recipiendo, forma actuando, efficiens
per positum influxum, finis per bonitatem & con-
formatitatem.

Colligitur autem ex data definitione, quod ad finem duae requiruntur necessariae conditiones. Prima ut per se, seu propter propriam bonitatem sit amabilis: secunda ut eius gratia fiat aliud; medium videlicet propter aliud amatatur, & efficitur. Finis est id propter quod amatatur, & fit aliud; quidquid enim amat voluntas, vel illud propter se amat, vel propter aliud, id est vel in eo sicut, vel illud ordinat ad aliud. Id in quo sicut, dicitur finis; quod ordinatur ad aliud, dicitur medium.

Dico secundò, duas esse præcipuas diuisiones finis; primum enim diuiditur in finem ultimum, & non ultimum. Finis ultimus est is, qui tantum propter bonitatem suam appetitur, & non propter aliud, seu ad quem alia omnia referuntur, ipse vero ad nihil aliud refertur in talis erit; ut sanitas, Dei visio, &c. Finis non ultimus est, qui propter bonitatem quidem suam appetitur, sed ita tamen ut ap-

A peccatur etiam propter aliud: ingredieris v.g. carcere, ut des elemosynam, & elemosynam illam ad remissionem peccatorum ordinans; elemosyna illa finis est, quia per se amatur; & medium, quia propter aliud amatur. Rursus autem finis ultimus alter est simpliciter ultimus, ad quem omnia creata referuntur, vel explicitè, vel implicitè; ipse vero ad nihil aliud referetur: huiusmodi est Deus, a, & o: alter est ultimus secundum quid, qui propter se sic experit, ut propter aliud non expetatur intra certam seriem actionum; huiusmodi finis potest esse sanitas, quae licet referibilis sit ad aliud, tamen intra seriem quandam actionum non ordinatur ad aliud. De fine simpliciter ultimo, ad quem ut scopum collinare debent omnes actus nostri, dicitur in principio Ethicæ.

B Secundū celebris est diuisio finis in finem *cuius*
gratia, & finem *cui*: finis cuius, est ipsa res assequen- Finis cuius,
da, ad quam media omnia diriguntur, vt sanitas est
finis cuius gratia pharmacum hauritur. Finis cui est
subiectum cui talis res desideratur ; ille qui haurit
pharmacum finis est cui sanitas amatur. Rursum fi-
nis cuius diuiditur in finem *qui*, & finem *quo*. Finis
qui, est res ipsa quae desideratur ; finis *quo*, est asse-
quatio, seu possessio rei ; v.g. Beatus est finis cu-
ius gratia homo existit, sed in ea finis *qui*, est Deus;
finis *quo*, est visio Dei. Circa diuisiōnēm hanc no-
tiſſimam in finem cuius, & finem *cui*; in finem *qui*,
& finem *quo*, tria necessariò debent obſeruari.

CPrimum est, divisionem hanc non esse divisionem finis in duos fines adaequatos, sed in duas rationes eiusdem finis, qui simpliciter dicitur cuius gratia; quia videlicet nunquam unus ex illis finibus suam exercet causalitatem sine altero, id est nisi relatus & coniunctus cum altero. V, g, cum sit aliquid proprii sanitatis, non sit illud propter sanitatem in abstracto, sed propter eam ut coniungendam cum subiecto sanando. Illud ergo quod adaequaret mouere agrotum, est sanitas futura in se ipso, id est sanum. Finis ergo cui, & finis cuius duæ sunt rationes inadæquatae, unum adæquantes finem totalem; finem eius, ut formam acquirendam; finem cui, ut subiectum informandum. Idemque dicendum rufus est de fine qui, & fine quo, ex quibus tantum ex partibus integratur unus finis eius.

B tanquam ex partibus integratur virus finis cuius.
Secundum est, quod vterque ille finis verè parti- Habent ve-
cipat rationem finis, quia vterque propter se ama-
tur, non propter aliud; finis enim cuius gratiâ, ta-
men amerit alteri tanquam bonum ipsi conueniens,
verè tamen habet rationem finis, quia propter
bonitatem suam appetitur, & ad ipsum alia ordinantur
omnia, vt constat in sanitate quæ amatur
vt conueniens agroto, & propter illam sunt omnia
pharmacæ. Neque obstat, quod finis cuius ordinatur
ad finem cui; unde videtur amari propter
aliud, & ad aliud ordinari, dupliciter enim potest
aliquid ad aliud ordinari. Primo vt medium ad finē
assequendum, & quidquid eo modo ad aliud ordina-
tur, finis rationem non habet. Secundò ordinatur ad
subiectum tanquam ultima ratio assequenda, & hoc
non tollit rationem finis. Itaque finis cuius, non
appetitur propter aliud primo, sed secundo modo;
quia non appetitur tanquam aliquid utile ad bonum
aliquod ulterius assequendum, sed tanquam bo-
num assequendum: sanitas enim v. g. licet non
appetatur propter se ipsum extra subiectum, sed
propter se ipsum in subiecto, tamen particula il-
la, propter, non denotat ulteriori aliam for-
mam assequendam, sed solùm denotat subiectum;
ideoque dici non potest medium, sed verus finis.
Nam v. g. per actum speci Deum amamus ut nobis
bonum & ultimum finem nostrum, & illum ad nos
ordinamus